

2014 Festivals en oorlog

2014 Festivals en oorlog - kroniek over (wegen uit?) de crisis

Het is begin 2014. Toen ik in 2011 aan dit project begon was de wereld al een paar jaar gevangen in crisisverschijnselen. Nu is ze dat nog steeds, ondanks schoorvoetende economische groei.

De berichten over Griekenland, Spanje en Portugal worden minder slecht. In Spanje is 25% werkloos. Frankrijk wordt problematisch met inmiddels 11% werkloosheid. In Nederland komen er ook steeds meer werklozen bij.

Europa lanceert herindustrialiseringsplannen mét beleid en stimuleringsfondsen. Hoe de regelgeving daaromheen is, kunnen we enkel vermoeden. De paradoxale vraag is of we voldoende opgeleide mensen hebben om in die hoogwaardige industrie te gaan werken. Want die zijn er nu ook al niet. Ondanks de hoge werkloosheid.

Ter bestrijding van de crisis is vanuit de financiële invalshoek puin geruimd in verschillende sectoren. Over enkele grote Nederlandse financiële dienstverleners (ING, AEGON, SNS) verschijnen boeken waaruit we moeten concluderen dat vrijbuiters en geboefte het in die sector 'regelden'. Zijn er genoeg ziekteverwekkers verwijderd?

Dat valt te betwijfelen. Is georganiseerde manipulatie van rente- en aandelenkoersen nu uitgesloten? Het speculeren op prijzen van grondstoffen en voedingsmiddelen is niet beter 'geregeld'. Prijzen van grondstoffen en voeding(smiddelen) kunnen daardoor zó hoog oplopen, dat het dagelijkse leven onbetaalbaar wordt.

Gezien de kans op werkloosheid, de schuldenlast, de sterke daling van de privé vermogenspositie en de onverkoopbaarheid van het eigen huis, is dat leven voor velen al onbetaalbaar.

Bedrijven komen met kwartaalcijfers van lagere omzet en hogere winst, maar ook met het omgekeerde. De AEX die al tegen de 410 punten aanliep daalt in de loop van een week weer richting 390. Nerveuze boel dus. De crisis kan nog behoorlijk lang duren.

6 januari

Het twaalfde jaar van het filosofiegroepje gaat aan Nietzsche besteed worden.

We beginnen met Müller-Lauter's onvolprezen behandeling van Nietzsche's interpretatie van natuurwetenschappelijke ontwikkelingen in zijn tijd. Dat artikel uit 1978 staat wel in M-L's engelse editie van zijn *Nietzsche, Seine Philosophie der Gegensätze und die Gegensätze seiner Philosophie* (1971)

13 januari 2014

2014 begint in een optimistische stemming.

De daling in de huizenprijzen lijkt (even) voorbij. Ook worden er weer meer huizen verkocht dan in de afgelopen jaren het geval was. Of de huizenprijzen weer gaan stijgen wordt nog in het midden gelaten. Maar potentiële kopers hebben wel het gevoel dat ze niet lager meer zullen worden en de lage hypotheekrente ook gunstig is.

15 januari

Zalm (ABN Amro) houdt als Priscilla Zalm (format Dame Edna), zus van, in de vermomming als hoerenmadam een scherpe en humorvolle nieuwjaarstoespraak voor zijn personeel. Mét precieze uitleg waar de bank tegenwoordig wél en niet voor staat, aan de hand van overeenkomsten (en verschillen) met het oudste beroep ter wereld.

Gedurfd voor een man van zijn statuur op die positie. Waarom doet hij het juist nu?

Voor de bank onomkeerbaar punt, dat niemand kan ontgaan en daarom de veranderingen 'vastzet'? Later blijkt dat Zalm dit al drie keer eerder in andere vermommingen heeft gedaan. Hij is ervaren.

Hoogleraar sociale robotica Evers aan de Universiteit Twente. Wat hebben robots, bijvoorbeeld in de zorg, die via de cloud (een internet voor robots) van elkaar kunnen leren, nog meer nodig om een partner van oudere mensen (groter wordende groep in Nederland, Italië en Japan) te zijn voor wie er te weinig werkende mensen in de zorg zijn of die zelfstandig willen blijven?

Daar ook een Nauta die met technologie toekomst (futuurologie) bezig is.
En natuurlijk PP Verbeek in de filosofie.

29 januari

State of the Union door Obama. Kloof tussen rijk en arm in de VS was nooit eerder zo groot als nu. Obama gaat daar, desnoods per decreet, iets aan doen.

30 januari

Toeslagendebat met staatssecretaris Weekers in de TK.

1 bankrekeningnummer-maatregel, om fraude te voorkomen

14 miljoen burgers en bedrijven, hadden 35,4 miljoen bankrekeningnummers bij de BD, Moest 1 op 1 worden, had 1 juli 2012 gebeurd moeten zijn (maar was dat niet van het vorige kabinet?)

4 miljoen huishoudens (70%) ontvangen toeslagen; door stagnatie in de conversie van 1 op 1, mede omdat mensen gevraagde informatie niet terugstuurden, ontstaan problemen voor 125.000 mensen. Met crash maatregelen worden de meeste daarvan wel opgelost, maar een groep van 11.000 (elke burger die niet goed behandeld wordt, is er één te veel) hangt nog

Uitvoering (voorbereiding, capaciteit, conversieproblemen)

Partijen spreken bijna met 1 mond. Op de coalitiepartners na, die niet van plan zijn om de staatssecretaris te laten vallen op problemen in zijn dienst. Mensen hebben gelet naar RTL, staatssecretaris heeft in de media gereageerd (en vergat natuurlijk weer eerst de TK te informeren). Maar het kan ook zijn dat hij zelf de media heeft proberen te gebruiken om politiek te bedrijven.

Partijen vragen excuses van de staatssecretaris voor de mensen die ten onrechte benadeeld zijn – ook in de behandeling door de BD. Die geeft hij ruitelijk.

Maar oppositiepartijen blijven op allerlei details (die uit de organisatie zelf moeten komen) doorzeuren, waarmee ze kennelijk én deze staatssecretaris weg willen hebben én hun invloed op het kabinet willen vergroten én voor de bühne willen spelen.

Voor een staatssecretaris met flair én krediet bij de Kamer was dit een debatje van niks geweest. Maar de staatssecretaris heeft geen krediet meer, daarom gaat het debat stap voor stap verder de details in. Het blijft maar doorgaan, tot aan belachelijke toezeggingen (als: elke week aan de Kamer rapporteren hoeveel mensen zijn geholpen en hoeveel nog niet) toe, nota bene aan de woordvoerder van coalitiepartner PvdA (Nijboer, doet het overigens goed).

Zit hierachter niet dat de BD zélf deze staatssecretaris ook weg wil hebben (omdat er grote reorganisaties aan zitten te komen en hij voor afslanken van de overheid is?). Gebruikt de organisatie de politiek? En wilde de eigen partij VVD hem nog wel handhaven?

Wilde PvdA minister Dijsselbloem van deze VVD staatssecretaris af? Moet de PvdA woordvoerder in de Kamer daarom de wekelijkse rapportage vragen? Of was dit een coalitieopzetje waarmee de Kamer tevreden gesteld moest worden? En toen dat niet gebeurde (Schouten, SGP) sloeg dit opzetje in zijn tegendeel om...?

Aan het begin van de 2^e termijn, 's avonds om half twaalf, trekt Weekers zelf de conclusie dat hij zijn ontslag aan de koning moet gaan aanbieden. Daarmee is hij een door de hele oppositie in de Kamer gesteunde motie van wantrouwen voor. Het was onvermijdelijk zeggen de meesten, en dat ze respect hebben voor zijn besluit.

Wat zijn de kansen voor een nieuwe staatssecretaris?

De 1 op 1 maatregel (tegen fraude) is een maatregel die dwars door alle processen van de BD heenloopt en heeft daarom een complexiteit waarvan de TK zich maar moeilijk een voorstelling kan vormen. Denk eens aan al die koninkrijkjes binnen de BD.

Dat hij de complexiteit van die operatie niet tot volle tevredenheid kan uitleggen kan ook betekenen dat de experts bij de BD zelf ook de hele complexiteit van deze maatregel niet (hebben) overzien. Ze zouden Jan Achterbergh eens moeten vragen om dat aan ze uit te leggen.

'Huishoudentoeslag' vervangt alle nu bestaande afzonderlijke toeslagen en moet op 1 januari 2015 ingevoerd worden. Is de Belastingdienst daar wel op tijd klaar mee? Daar mag de nieuwe staatssecretaris voor gaan zorgen.

31 januari

Het Chinese Nieuwjaar begint: het is het jaar van het Paard, dat om de twaalf jaar terugkeert en het jaar is waarin alles wat je altijd wenste gerealiseerd wordt.

Overigens is het hun jaar 4711 en niet ons jaar 2014.

2 februari

Jan Rotmans bij de Vara in Vroege Vogels. Stroomversnellingsfase. Naar de tweeenhalf miljoen volwassenen toe die aan één van de 12 kantelpunten werken. Lanceert maandag project om Nederland binnen 15 jaar gasvrij te maken. Vermindering energiebehoefte hoofdzakelijk door isolering, groot project van 10.000 huizen in Tilburg. En niet door nog meer zonnecollectoren op daken, want die leveren maar een bijdrage van 10%.

Ander project is om in alle sectoren de mensen die met kantelen bezig zijn met elkaar in contact te brengen, daar een soort platform voor te vinden waardoor het leren versnellingen door kan maken. Want het heeft geen zin om alleen voor eigen parochie (groenen en duurzamen die elkaar vliegen proberen af te vangen) te denken. Noemt Springtij van Wouter van Dieren zeer stimulerend.

Gaat ook op een "Kanteltheatertournee": verbindt publiciteit en informatievoorziening met allerlei kunstvormen die ook grenzen kunnen verleggen.

Rotmans lijkt over de geschikte mix te beschikken van academisch talent, beleidsgerichte haalbaarheid, concrete, lokale invullingen en op het publiek toegesneden informatievoorziening (pakkende verhalen).

Noemde als historisch voorbeeld ook de periode 1870-1920, als een lange transitiefase.

23 februari

Tegenlicht Lab, Rutger Bregman

Een jonge historicus/schrijver, bekend om zijn publicaties, o.a. in de Correspondent.

Laat zien hoe de paradox van de afhankelijkheid werkt: als je rijk bent dank je dat aan de vele afhankelijkheden die je hebt weten te ontwikkelen. Ook al denk je dat je dan onafhankelijk bent, je bent het juist niet.

Zweedse statisticus die grafisch laat zien hoe in de loop van de afgelopen 50 jaar vele landen versneld van onderontwikkeld naar ontwikkeld (in termen van sterftcijfer onder baby's, taakverdeling m/v, bnp etc) zijn gegaan.

Laat ook zien hoeveel er nodig is om voor een paar euro een broodrooster, bestaande uit 400 componenten te kunnen maken.

Er was ook een referentie met de Middeleeuwen.

En met hoe de wereld er over een jaar of vijftien zal uitzien. Dat is uit een aantal tendensen ook al best goed af te lezen.

Geologen hebben het huidige tijdperk het antropoceen genoemd.

24 februari

De werkloosheid in NL nadert de 700.000, vorig jaar meer dan 130.000 banen verloren.

Dit jaar volgen er nog meer. Is het hoogst in de vier grote steden.

Jaarlijks wordt meer dan € 6 miljard uitgegeven aan de werklozenindustrie. Resultaten zijn niet aantoonbaar. Maar: in elk geval zijn er een heleboel mensen en organisaties actief bezig met werken aan werklozen. Terwijl dat een structureel probleem is.

Hoewel het vierde kwartaal van 2013 een kleine groei heeft laten zien. Effect van gunstige belasting- en investeringsregels voor de aanschaf van hybride auto's.

27 februari

In Duitsland is de werkloosheid 3,1 miljoen.

Jeugdherbergen zouden in de toekomst alleen nog vegetarisch eten moeten bieden; een experiment in Sachsen is positief verlopen.

4 maart

Het CPB verwacht 0,75% groei in 2014, een stijging naar 650.000 werklozen en 2,1% overheidstekort. Te streng bezuinigd, zou je dan zeggen, als de norm 3% is.

Groot nieuws is ook dat RWE voor het eerst in 60 jaar verlies lijdt. Omdat het grote afschrijvingen moet doen op stilgelegde (en soms ook nieuwe) elektriciteitscentrales. De Russische bezetting van de Krim in het Oekraïne conflict, waar de pro Russische Janoekovitch als president is afgezet, maakt de aandelenmarkt nog onrustiger dan die al is. Oekraïne en een groot deel van Europa zijn wel afhankelijk van Russische gasleveringen.

10 maart

Bij toeval gevonden, maar wel interessant gezien de 'accountantskwestie':

artikel *Vier kenmerken van een goed controledossier* van D. Bosch en M. van der Zijde (AFM) in *Accountancynews* (13 juni 2013). Slotcitaat:

Ten slotte

Accountants en accountantsorganisaties kunnen zich de volgende kernvragen stellen als zij de kwaliteit van een controledossier willen beoordelen:

- Blijkt uit het dossier duidelijk dat de accountant voldoende werk heeft verzet en de juiste werkzaamheden heeft uitgevoerd om een verklaring af te kunnen geven?
- Mogen derden erop vertrouwen dat de jaarrekening een juist beeld van de werkelijkheid geeft?

13 maart

Terwijl het conflict rond de Krim tussen Rusland en Europa/VS geen oplossing vindt en Oekraïne in de tang zit, bericht de kunstwereld (Tefaf, Maastricht) dat de kunstmarkt zich weer heeft hersteld op het niveau van voor de crisis. Er zijn heel veel mensen nog steeds erg rijk respectievelijk intussen heel rijk geworden. Wat goed verkoopt is na oorlogse en contemporaine kunst. Als poging om via een kunstwerk voeling te blijven houden met de onbegrijpelijke wereld om ons heen?

Ruitersporters, watersporters en mountainbikers maken zich zorgen over de bezuinigingen op het onderhoud van ruiterspaden, vaarwegen en bosweggetjes. Die is van het rijk naar de provincies overgeheveld en die hebben geen geld. Ze kunnen dan hun sport niet meer bedrijven die door de overheid toch zo belangrijk wordt gevonden. Naar Den Haag om de bezuinigingen terug te draaien.

En zo zien nog wel meer groepen opeens mogelijkheden nu het begrotingstekort onder de 3% lijkt te blijven. Zelfs de dyslexie praktijken (zo'n 150 geregistreerd, ongeveer 10.000 schoolkinderen per jaar) willen meer behandelingen met het oog op de toekomst van het kind. Al zijn er vragen over de kwaliteit als ze steeds meer voor het supervisie en uitvoerders model kiezen (maar ongetwijfeld tegen het hoge tarief declareren).

Onder werklozen is de groep 55 plus meer ontmoedigd dan jongere groepen. Onder verschillende groepen allochtonen is de werkloosheid drie keer zo hoog als in vergelijkbare groepen autochtonen. Bovendien lopen in die groepen de meeste jongeren rond zonder schooldiploma.

Ondanks de lichte economische verbetering zal de werkloosheid blijven toenemen.

Vorig jaar zijn er weer meer mensen (door huurschuld en andere schulden) uit hun huis gezet dan het jaar daarvoor. Verder geen nieuws over de maatschappelijke ongelijkheid.

31 maart

In 2008 stonden 400.000 huizen 'onder water', in 2014 is dat opgelopen naar 1,4 miljoen (31%). Mensen die met een restschuld blijven zitten als ze nu hun huis moeten verkopen. Een flink risico ook voor de banken, op een totale hypotheekschuld van meer dan 600 miljard).

1 april

We hebben gisteravond weer aan Müller-Lauter's Nietzsche interpretatie gewerkt.

Er omheen komt van alles ter sprake:

- Een bespreking van een boek over Kant's erfenis van Leibniz en het onderscheid tussen de jonge en de oude Kant.
- Een onproductieve vakgroepbespreking, besluiteloos traag en frustrerend, over het profiel van de enige bedrijfskunde master in ontwerpen van organisaties.
- Het onverwacht (moeten) werken aan een internationaal onderzoeksproject waarvoor subsidie uit Europa moet komen. De aanvraag om mee te doen was geruime tijd in de la van een collega blijven liggen en toen die eruit kwam waren er nog slechts een paar dagen tot aan de sluitingsdatum van 31 maart.
- De onbegrijpelijke populariteit, landelijk en internationaal, van een collega op het gebied van duurzaamheid.

Daarna is het lezen van Müller-Lauter over Nietzsche enerverend en leidt tot vele discussiepunten over interpreteren, over waarheid, over zin en onzin van de filosofische positie die Nietzsche kiest. En de begrijpelijke attractiviteit ervan.

Dan is te horen dat de één een geslaagde lezing heeft gegeven over rijke overleving voor een netwerk leren en veranderen en dat de ander voor het Groot Overleg van zijn hogeschool een presentatie mag houden over de vernieuwde versie van zijn werkdrukmeetinstrument. Alle grote onderwijsorganisaties zijn bezig met centralisatie om In Holland scenario's te vermijden. Bezuinigingen zijn ook onvermijdelijk. Werkdruk is een groot issue. Maar de middelen ontbreken. Werkdruk wordt in psychologische kaders (van P&O) behandeld, terwijl er een structurele oplossing voorhanden is. Als je die wijze van denken hebt leren kennen. Maar de road show van het Ulbo de Sitter kennisinstituut is nog steeds niet langs de hogescholen geweest. Kwantitatief kennen gewoon te weinig mensen het meetinstrument en de achterliggende principes.

Dat bestuurders daarom verkeerde beslissingen nemen uit juiste motieven is tragisch. De 'systemen op orde' houding is zo vanzelfsprekend, dat men niet meer uit die centralisatiestap komt om decentraal passende structurele oplossingen voor werkdruk in te voeren.

Ik hoor ook nog dat een andere collega die met emeritaat is in een bedrijf is gestapt met enkele anderen om aan performance verbetering van P&O te gaan werken. En we hebben het over Wittgenstein's idealisme, over zijn eigen hang naar een Tolstoyaans leven en naar de groep volgers van hem die zich zelfs hetzelfde kleedden, over zijn al dan niet gelukkige homofiele ervaringen.

De stap van Wittgenstein naar Hacker ligt voor de hand. Bladerend in het recent verschenen tweede deel van zijn *Human Nature* (over de 'cognitive and cogitative powers') bespringt mij de bescheidenheid die past bij wat ik zelf te zeggen heb. Moet ik ook dit tweede deel nog in mijn project betrekken?

Alle indrukken en ervaringen bij elkaar genomen kost het me enorme moeite om bescheidenheid niet door te laten slaan in een gevoel van minderwaardigheid. Want het is toch zo dat talloze mensen, net als in deze voorbeelden, dag in dag uit in organisaties bezig zijn met werken aan wat moet worden verbeterd. En dat project 2016 daarvoor van geen enkele toegevoegde waarde is. Ik zie mezelf nog niet voor een 'Groot Overleg' van 120 mensen die met besturen bezig zijn een overtuigend en scherp verhaal neerzetten over denken over (her)structurering van culturele ervaring. Of over het oriëntatie en het desoriëntatie ondertussen. Zelfs niet in een kring van bekenden. Ik weet maar al te goed dat ik mezelf met deze gedachten machtelozer maak dan ik ben. Ik weet ook dat ik de stille ambitie heb een punt te vinden dat zich zo helder laat formuleren dát de verkeerde beslissingen herzien kunnen worden. Want wat in het voorbeeld van de hogeschool gebeurt, gebeurt op een groot aantal plaatsen en is precies symptoom van de doorwerking van culturele structuren die zelf eerst geherstructureerd moeten worden.

Mismoedig word ik er niet van. Maar het kost energie om een helder zicht te blijven houden op wat ik zelf aan het doen ben en om dat te blijven waarderen om wat het in zichzelf waard is. Ook al is het (bijna) nog met niemand gedeeld.

8 april

Russische inwoners bezetten het oosten van Oekraïne of ondernemen pogingen om net als de Krim zich aan te sluiten bij Rusland. Kiev moet wel tegen troepen inzetten, wat Poetin weer ertoe brengt te zeggen dat hij altijd zijn Russen in Oekraïne zal beschermen.

De NAVO en de VS vragen Poetin om te voorkomen dat het verder escaleert. Dat ook zij gedwongen zijn om in het geweer te komen. OVSE stuurt 100 waarnemers (NL 5 en € 200.000) om te helpen de dialoog op gang te houden.

In Nederland zijn de schermutselingen over de begroting van 2015 begonnen. Bij ons is het pas Prinsjesdag in september, maar Brussel moet in mei al een briefje hebben over die begroting, c.q. over het begrotingstekort.

Nu dat laatste meevalt en er nog meer meevallers zijn, komen de Kabinet ondersteunende partijen bij Dijsselbloem langs. Geld voor de zorg, voor onderwijs, voor defensie alsjeblieft. (Goed dat er een conflict in Europa dreigt, goed dat Obama al geroepen heeft dat veiligheid in Europa om meer geld vraagt voor defensie). Hoeveel kans is er in NL dat de bezuinigingen op de rechtsbijstand teruggedraaid worden en de sociale advocatuur op niveau kan blijven nu steeds meer mensen in de financiële en andere problemen komen? Dat geeft incassobureaus de kans steeds brutaler te worden – ze verzinnen zelfs regels die er helemaal niet zijn om de eigen verdiensten te maximaliseren.

In alle gevallen zou dat toch aan voorwaarden van ontbureaucratisering verbonden moeten worden, van meer effectieve inzet van de vele middelen die er al aan besteed worden. Maar ik vrees dat zulke voorwaarden niet worden gesteld. Zodat alles wat nu al geldverslindend is geld blijft verslinden en niet wordt gebruikt voor waar het nodig is.

Het is door anonieme ziekenhuizen onlangs duidelijk geworden dat het declaratiesysteem zorg fraude oproept. Of declareren maatschappen van specialisten bewust verkeerd? Er is al een rapport over, (anonieme) ziekenhuizen staan tegenover VWS, NZA, - in hoeverre is dit het gevolg van een per behandeling kunnen declareren? De Kamer heeft moeite om een geschikte datum voor een debat over 'cure en care' met de bewindslieden (voor 15 april) te vinden.

Een andere kwestie is dat de versnelde sluiting van verzorgingstehuizen leidt tot oudere bewoners die van de een op de andere dag 'op straat staan'. Koepelorganisatie Actiz en ministerie willen dat geen van beide, maar gezien de bezuinigingen (Actiz) 'kunnen we niet anders, soms, al willen we dat niet'.

En duidt het feit dat de DNB vandaag waarschuwt over de risico's van de onder water staande hypotheek voor banken er op dat Dijsselbloem ook daar geld voor moet gaan reserveren als banken in de problemen mochten komen?

Wordt NL een Bundesland? Rutte staat naast Merkel op de zojuist geopende Hannover Messe. Innovatiekracht bundelen van de makers en bedenkers en de handelaren en toepassers.

Recent ondersteund door FME bericht dat duidelijk is dat NL geen diensteneconomie kan zijn, maar op industriële innovatie en technologie is aangewezen. Hoeveel geld van de meevallers gaat Dijsselbloem daaraan besteden? De campagne erom heen is vooraf in elk geval al goed geregisseerd, zou ik zeggen.

Het Europese Hof van Justitie heeft vandaag uitgesproken dat de Europese richtlijn alle dataverkeer van klanten door providers minimaal 6 maanden en maximaal twee jaar te laten bewaren in strijd is met de privacy van burgers. Was bedacht in verband met het kunnen opsporen van mogelijke terroristen. Goed dat daarvoor niet de privacy van iedereen zo maar te grabbel gegooid kan worden. Staatssecretaris Teeven heeft al gereageerd dat NL wetgeving niet direct wordt aangepast, dat de uitspraak van het Hof eerst goed wordt bestudeerd.

Overigens doet hij dat een paar dagen later bij een andere uitspraak van het Hof niet. Dan mag het opeens niet van Europa 'dus moeten we dat niet doen'. Kennelijk komt die uitspraak de staatssecretaris beter uit.

10 april

Langere email over *Ondertussen* met diagrammen 1 t/m 5 uit hoofdstuk 18 (Project 2016 in de achteruitkijkspiegel) naar Jaap en Leike gestuurd.

De drie vragen 'hoe te leven', 'hoe samen te leven' en 'hoe te organiseren' gaan over *relaties* tussen mensen. *Ondertussen* gaat daar ook over, maar met dat woord kijk je er vanuit een specifieke invalshoek naar. Zoals in 'als je aan de onderhandelingstafel zit moet je ondertussen niet het verzet nog meer bewapenen en troepen aan de grens mobiliseren'. Die specifieke invalshoek kun je aan de hand van allerlei fenomenen toelichten (laten oplichten, zeggen fenomenologen) en analyseren door middel van onderscheidingen. Zoals bijvoorbeeld die tussen abstractie en realiteit. Filosofisch ontstaat een keuzeprobleem bij dat onderscheid.

Je kunt net als Williams vasthouden aan een van ons bewustzijn onafhankelijke realiteit die representeerbaar is ('independent reality = a state of affairs to which there is a conceivable alternative', Williams, 2004, 137; zie 220-224, hier 223 in hoofdstuk 14).

Of je kunt met Luhmann meegaan: als je weet hoe je de wereld moet waarnemen hoef je niet te weten hoe die is. Het is genoeg om het conceptuele schema te begrijpen in termen waarvan we kennis over de wereld vergaren, aldus Hacker. In het laatste geval is filosofie puur theoretische activiteit. In het eerste geval juist praktisch. Zie hoofdstuk 14, 221, waar staat waarom Williams conceptuele beschrijving voor de filosofie niet voldoende vindt. Je moet net voldoende reflectieve distantie hebben om ondergedompeld te zijn in contingentie. Handelen begint in de subjectief motivationele set van een actor. Vergelijk bij Bieri de rol die hij blijft toekennen aan innerlijke waarneming.

Ondertussen verschijnt als gevolg van een coördinatiemechanisme in relaties tussen mensen, die verschilt van het mechanisme dat tot op het moment van 'ondertussen' voor jou vanzelfsprekend is. Door ondertussen gebeurtenissen en processen komen ze aan het licht – deels omdat je blikveld ertoe in staat is, deels omdat die werkelijkheid over jouw werkelijkheid heen schuift, als een wolk voor de zon.

Ondertussen als informatiebron laat zien dat er over dit fenomeen een gesprek tussen ons mogelijk is over de vraag of we de relaties tussen ons daardoor wel zo willen laten bepalen. Onze houding daarbij is wel dat ons bewustzijn (tot en met de innerlijke waarneming) ertoe doet en kan toenemen, maar niet dat ons gegroeide bewustzijn hetzelfde is als het kunnen beheersen van Ondertussen.

In praktisch representationeel redeneren schuilt een bekend gevaar: voor je het weet heb je de zoveelste revisionaire metafysica die zich richt op het produceren van de betere structuur (zie ook Williams, *Problems of the Self*, 1973, 101, in zijn bespreking van Strawson's *Individuals*).

Maar dat valt te ontwijken, voor wie persé antimetafysisch wil blijven, zoals de meeste 20e eeuwse filosofen (behalve Jaspers) wel willen.

Dat doe je door (met Arendt, Nietzsche en Schopenhauer) op het standpunt te gaan staan dat wij als verschijnsel tussen verschijnselen op zijn best slechte metafysica's voortbrengen.

Wie denkt is vertrouwd met de paradox van je terugtrekken uit en toebehoren tot de wereld der verschijnselen en is in staat de metafysische dwalingen in de lange geschiedenis van de filosofie als onvermijdelijk te zien. Zonder denken geen geluidloze dialoog tussen mij en mijzelf over vragen ('hoe te leven' etc.), noch vermogen om kritisch om te gaan met metafysische misvattingen (overgeleverde betekenissen), noch vermogen om zelf betekenis te geven (in plaats van gedachteloos anderen te volgen).

Wat denken betekent blijkt uit het gebruiken van metafysische misvattingen als materiaal voor het denken. De onzichtbare wind van het denken ontdooit de door het verstand in taal bevroren begrippen, uitspraken, definities en doctrines. Denken houdt zich niet bezig met de vraag of iets bestaat (in gedachte-woorden bevroren kan worden door de bewijzen die het verstand levert). Denken vraagt zich af wat het bestaan van iets betekent (zie h. 14, 216). Het 'innerlijke oog', 'de innerlijke dialoog', transcendent denken, zijn voor ondertussen belangrijk als de uiterste grens van reflexiviteit waarin ondertussen gebeurtenissen en processen 'ontdooit' kunnen worden.

Müller-Lauter (p. 5) leest de tegenspraken in Nietzsche's werk als noodlottige uitdrukking van een 'Spätsituation ( ) bestimmt durch das Bewußtsein der sich mehrenden Diskrepanzen' (een doorbraak van een tot dan toe gesloten kosmos) Landmann zegt 'Nietzsches Zerrissenheit ist noch immer unsere Zerrissenheit'

Hacker II, 2013 (448, 449) die het landschap van filosofische begrippen in kaart brengt connective analysis, Strawson logical geography, Wittgenstein, Ryle

vs

Tomasello's (2014, x) shared intentionality hypothese (cognitive representation, inference, self-monitoring) worden alle drie getransformeerd in beslissende stappen van de evolutie van de mens 'to meet specific evolutionary challenges' (151), geen monolithisch geheel maar een bonte mengeling (150)

vs

Gadamer's *Wahrheit und Methode* (324-361) Wirkungsgeschichtliche Bewußtsein

vs

Tyler Burge, *Cognition through understanding* (2013, 142) 'contrasting my notion of self with that of a person' (in debat met Strawson)

[toevoeging 11 december: In april is één van mijn opties voor het filosofiehoofdstuk om deze verschillende filosofische methoden met elkaar te vergelijken]

14 april

Maatschappelijke ongelijkheid en gevolgen van de crisis.

Het UWV heeft vorig jaar 22% meer uitkeringen (€ 21 miljard totaal) uitbetaald dan in 2012. In totaal aan 613.000 personen ww en nog eens aan 800.000 bijstand en arbeidsongeschiktheid. Totaal aan 1,4 miljoen personen.

Vorige week werd eveneens bekend dat 1% van alle NL maar liefst 25% van ons totale vermogen bezit. Dat is sinds het begin van de crisis gestegen (was 21%). Binnen die 1% zijn de onderlinge verschillen ook weer heel groot overigens.

Wereldwijd schijnt NL daarmee overigens één van de landen met de hoogste 'inkomens'ongelijkheid te zijn.

16 april

Afspraak met Leike en Jaap bij Grut. Zeer de moeite waard en lekker. Ik hoor voor het eerst de naam van Piketty en zijn boek *Capital in the 21st Century*.

28 april

- volgens de ING gaat de bouwsector sneller groeien dan verwacht (3,5%)

- meer dan 100.000 mensen hebben betalingsachterstand, een stijgend tendens

- de dreiging van een Russisch-Europees/Amerikaans conflict over Oost Oekraïne neemt zodanig toe dat de term WO III valt

- Brendle wordt gelanceerd – een platform waarmee je tegen betaling artikelen uit alle dag-week- en andere bladen kunt kopen (Alex Klöpping is erbij betrokken)

[in december zal bekend zijn dat internationale media concerns er veel geld in gaan investeren en dat de aandeelhouders 'binnen lopen']

- de AEX loopt af en toe richting 400 punten en valt dan weer terug naar 390
- onder gelovige jonge christenen is bijna de helft als neo fundamentalist (het kwaad, de duivel) te beschouwen
- vorige week Zorgakkoord (van Rijn) – overdracht zorg in sociaal domein naar gemeenten
  - o 21 mei waarschuwt Algemene Rekenkamer dat gemeenten er nog niet klaar voor (kunnen) zijn – op hun website is daarover een rapport in te zien

6 mei

Minister Dijsselbloem verklaart dat NL uit de crisis is

- in heel Europa zijn de groeicijfers beter dan verwacht

- in NL daalt het begrotingstekort in 2015 onder de 2%
- groei in NL nog door export en niet door verbetering binnenlandse vraag
- Trouw publiceert overzicht met cijfers Europa
- Werkloosheid NL blijft hoog (750.000)

7 mei

Internetplatform Alibaba uit China (goed voor 250 miljard e-handel, dat komende jaren nog verder zal stijgen) gaat in New York naar de beurs en zal naar verwachting 15-20 miljard gaan opbrengen. De hoogste beursintroductie ooit, meer dan Facebook

10 mei

Conchita Wurst travestiet met baard wint Eurovisie songfestival met Rise like a phoenix

11 mei

In Nigeria houdt de islamitische verzetsgroep Boko Haram 270 schoolgaande meisjes gevangen

Ondertussen komt er via social media een wereldwijde campagne van beroemdheden (o.a. Michelle Obama) op gang om Nigeria te bewegen in te grijpen

gelezen bij Erwin Mortier, *De spiegelingen* (2014), 46

De eenzaamheid van de jeugd en de ouderdom lijken op elkaar. De eerste is nog onbeschreven, de tweede geschreven in het spijkerschrift van het verlies (is niet letterlijk, nog nalezen)

Letterlijk:

‘De eenzaamheid van de jeugd raakt aan die van de ouderdom. De eerste is nog onbeschreven, de tweede getekend door het spijkerschrift van het verlies’ (46)

‘Een schepsel te mogen worden dat niet langer, dag in dag uit enorme afstanden moet overbruggen, inwendige tegenstellingen met elkaar moet zien te verzoenen of toch minstens te beheersen. Niet langer gedoemd te hoeven zijn, kortom, tot het moeizame bestaan van het gammel gemonteerde dier dat zichzelf mens heeft gedoopt, en dat voortdurend tegen zijn eigen muren oploopt’ (108)

(over doden en levenden, 120, 121)

‘Het leven is een lening waarop een rente rust die we nooit zullen kunnen aflossen. Onze band met de doden is er daarom een van verraad. We willen de spons over hun rekening halen’

(176)

‘De woorden die onze voorvaders ons nalaten, zitten altijd weer te ruim of te krap, te koud of te hard rond onze leden ( ) We vervoegen, vervormen, en al dat geploeter, dat verbeterd gemodderd heet dan beschaving, met alle verrukking en verdrukking van dien’.

12 mei

Ik herlees in mijn manuscript pagina 122 (13 11 2012)

‘ontdekking’ dat ik altijd pas begin te denken door middel van een tegenstelling (tussen twee uitersten het denkproces op gang brengen aan de hand van waarnemingen, symptomen, oorzaken, feiten) [politiek]

vs

de aantekening op papier met potlood 27 11 2013 (*Spießers Romantik* in Glaser)

romantici proberen het elkaar tegensprekende met elkaar te verenigen, de hele kosmos van de menselijke ziel en van de aardse en bovenaardse werkelijkheid te begrijpen en te omvatten [kunst]

13 mei

Denken – zie aantekeningen bij Hacker 2013, 355

Jaspers	Arendt	Wittgenstein/Hacker
tussen metafysica	- anti metafysica	- grammatica
		'(the cognitive assumption is excluded by grammar' (96)
		logically or conceptually excluded

Het 'Ungeheure'
(Nietzsche, Sloterdijk)

Deze week (12-19 mei) lees ik Hacker II *The Intellectual Powers* en andere stukken (bijvoorbeeld Safranski's *Nietzsche* – alleen Hacker zou té slaapverwekkend zijn) Hacker gebruikt een eeuwig terugkerend zelfde argument bij elke kwestie van bewustzijn, intentionaliteit tot aan denken toe, alhoewel hij soms bescheiden is - als je van taal uitgaat en van regels van taal verdwijnen 'filosofische' problemen vanzelf (zie p. 96) (toevallig las ik dit vanochtend – 11 december – nog in PU § 133: door volkomen helderheid na te streven zullen filosofische problemen volkomen verdwijnen) p. 44 confusing the ability to say with the ability to see (p. 33)

Een ander soort filosofie – zelfs als het er een zonder zin is - begint bij richtingsvragen (waarheen zijn we op weg, gezien wat we nu weten wat er allemaal gebeurt?), voorstelling van de wereld scheppen
Het radicale buiten n.a.v. Lemmens' artikel in FiB 2006/1 (en TvF 2006/2)
Sloterdijk en Heidegger, humanismekritiek, techniek, begrip explicatie (38)
Overigens heb ik de verwevenheid van mens en techniek eerder al opgenomen

14 mei

Staat de AEX op 404, na de afgelopen weken rondom de 400 te hebben geschommeld
De minister van defensie laat een extern onderzoek naar de automatisering doen. Er schijnt van alles mis te zijn en die geluiden hebben uiteindelijk de minister bereikt. Elk krijgsmacht onderdeel zijn eigen systemen en nu naar één omvattend platform?

Ogen-blik of explicatie (Sloterdijk, zie Lemmens in FiB 17.1 (2006)
Denken als 'nunc stans' (Arendt)
Het 'ogenblik' vanaf Kierkegaard tot aan Bloch, Adorno etc. zie Hoogland (1992, 37) en van Asperen (1981, 129-156, m.n. 133 over Bloch)
'Kairos' zoals nog onlangs door Joke Hermsen (2014)
Heidegger Augen-blick gebeurtenissen die onze blik open breken (zie 325)
Versus to see/to say 'fout' (Hacker, 2013, 33, 44)

19 mei

Staatssecretaris Wiebes (opvolger van Weekers) heeft een onderzoek laten uitvoeren en constateert dat het hele belastingstelsel op de schop moet omdat de Belastingdienst taken moet uitvoeren die niet goed uitvoerbaar zijn
AEX weer op 398
Deze week wordt bekend dat je vanaf 2016 het hele jaar je belastingaangifte kunt indienen

- de 1 april regel verdwijnt dan
- tevens is er nu zorg over de kwaliteit van de systemen bij de Bd, er draaien nog systemen uit 1968 en die kunnen niet in een paar dagen alle ingediende aangiften verwerken

21 Hacker *On Having a Mind, Having a Body and Being a Person* (iai_tv, 12 7 2013)

Vanaf 25e minuut

29` it's human being in the streams of life, not the brains etc. Human persons are not enskulled brains, 31` Hb are the only persons we know, behoort tot de moral sciences, language using, culture creating, language dependant rational powers, verwisselen attributies met een ding zijn, multi faceted, we can reason and act for reasons

22 mei

Landelijk gezien is 56% van de rechters vrouw. De rechtbank Den Haag wil bij sollicitaties mannelijke rechters voortrekken, gezien het aantal vrouwelijke rechters

Vanochtend heb ik alles in dit boekje en alle concept tekst van hoofdstuk 19 nog eens nagelezen. Wat ik al enkele dagen weet, waarover ik al fietsend en lopend heb nagedacht, is dat dit hoofdstuk een groot probleem is. Er zit niets anders op dan weer geheel van voren af aan te beginnen.

Dat wil zeggen:

- 1) met de relatie tussen alle voorgaande hoofdstukken en het ondertussen
- 2) met mijn interpretatie van wat er in het boek *Ondertussen* staat en
- 3) met mijn 'dramatisering' van welke filosofie nu geschikt is om over het ondertussen te schrijven.

Nu kom ik in allerlei onnodige problemen terecht (met termen als uitdijend en transitie).

Sinds 18 mei, zittend onder de oude boom bij 't Olthuys in Vorden, besef ik dat de filosofie het best als zo'n boom te beschouwen is

(de rest van de tekst is al verwerkt in het nieuwe hoofdstuk 19)

26 mei

Quantum internet – een 'teleporting' zoals in Starship Enterprise, van informatie *zonder* tussenkomst van computers.

Einstein dacht dat het onmogelijk was, hij had dus ongelijk (wat materie betreft heeft hij nog steeds gelijk)

2 juni

Gisteren documentaire over Stromae gezien (Formidable etc.) die eerder deze week werd uitgezonden. Viel mij op dat hij in al zijn werk alle tegenstellingen opheft, de Belg bij uitstek is volgens mede Belgen (Brusselaar die Frans en Vlaams, blank en Afrikaans, man/vrouw en noem alle tegenstellingen maar op, laat versmelten) en die het er zelf om te doen is zichzelf te onderscheiden van alle anderen, met enige intelligentie en in nauwe samenwerking met vele anderen. Zijn werk omvat tekst en muziek, beeld en visuele weergave, styling tot en met kledinglijn toe, alles in eigen hand houdend.

Hij lijkt het vermogen te hebben (ook uit control behoefte) er boven te blijven hangen én over de onderscheidingen die hij opheft (en die ons cultureel in de weg zitten) een eigen onderscheidend nieuw gezichtspunt, als baken voor anderen te vormen.

Is dat de huidige fase van cultuurontwikkeling met behulp van met mensen verweven technologie (media industrie)?

4 juni

Rapport WRR (Bovens) over groeiende ongelijkheid in NL

- naar inkomen
- naar vermogen

‘Herdenking’ 25 jaar studenten opstand Plein van de Hemelse Vrede (Tienanmen)

Start Parlementaire Enquete Commissie Woningcorporaties

NL uit toezicht EU

In honderdduizenden woningen gaslekken, Uneto pleit voor verplichte gas apk, klanten betalen (poging om branche aan werk te helpen?)

5 juni

De top inkomens in de verpleeg- en thuiszorgsector zijn met 19% gestegen

Rapport AbvaKabo over jaarverslagen 2013. 50 hoogste verdiemers samen 13 miljoen (19% meer).

Maar wordt weerlegd in artikel in NRC Next

7 juni

Music Meeting Nijmegen

Indrukwekkende docufilm *Heimat Sound* van Nieuw Zeelandse muzikant voor wie muziek zijn thuis is in de wereld en die in Duitsland de landseigen muziek naar boven haalt (zonder ‘muziek’ is filosofie gelijk een woestijn)

10 juni

AEX vandaag op de hoogste stand sinds 6 jaar (415), vlak voor het begin van de kredietcrisis

DNB zegt dat de economische omslag nu onmiskenbaar is (in april 2014 heeft de detailhandel 3,4% meer omzet dan in dezelfde maand in 2013 – is de grootste omzetsijging sinds november 2010)

Ik volg de verhoren van de Parlementaire Enquête Commissie Wooncorporaties

Ook als test van de ‘veerkracht verlamme vierhoek’ (in hoofdstuk 9, p. 145, 146)

Doe het eerst hap snap en daarna nog eens systematisch

Het hele dossier, inclusief volledige tekst van de verhoren op de site van de commissie / Tweede Kamer en op Youtube

Standaard openingen van de voorzitter (van Vliet – is ex partner EY)

Let ook op de bodes en de fotografen

Onderzoek naar opzet en werking van het stelsel van woningcorporaties en daartoe behoren ook incidenten

Commissie onderzoekt wat daarin is gebeurd en hoe dat heeft kunnen gebeuren en ook wie daarvoor verantwoordelijk zijn

Wat gebeurt er als je als buitenstaander/kijker deze verhoren volgt?

Waar je niet bij bent geweest zijn de lange voorgesprekken van de Commissie met degenen die verhoord worden – ze zijn op die wijze beide al voorbereid op wat er gezegd gaat worden, maar wij niet

Lugte (16 jaar commissaris bij Vestia) ‘heeft nooit signalen gehad’, vertrouwde op experts (‘afgedekt door accountants’), informatie niet gehad

Kemperman (RvT Rentree Deventer) aan wie Oskam vragen stelt over de 11 bv's waarin de directeur (Rinie Teuben, die aan de kant is gezet door RvC, waarin B.) de organisatie had verdeeld [ik vond het nog niet eens zo'n gek idee ...]

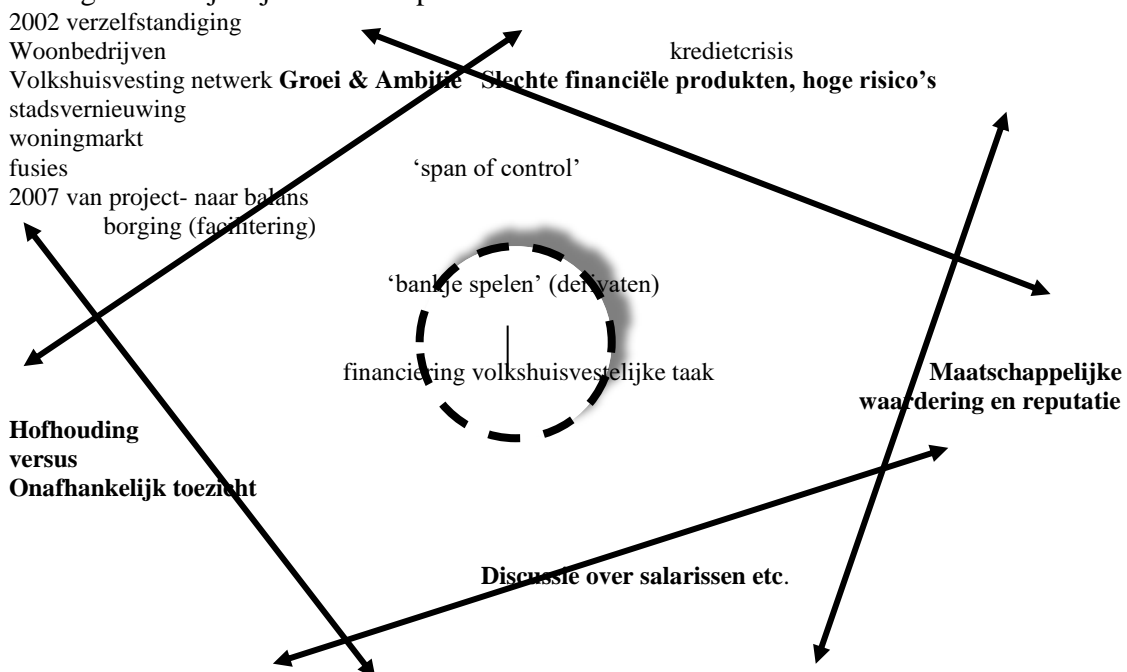
Analyse van elk verhoor kan alleen goed gebeuren door de kwaliteit van de vragen en antwoorden vast te stellen, gekoppeld aan de indruk die personen maken in het speciaal opgetuigde vraag en antwoord spel

- zie bijvoorbeeld de poging het 'netwerk' van Staal bloot te leggen in gesprek van Siwert Kolthek (vz RvC Vestia) met Bashir (is niet bepaald kwalitatief goed te noemen)
  - o ingrepen zoals een 2^e bestuurder naast Staal werden afgewogen tegen de belangenposities (van Staal zelf, van vestigingsdirecteuren etc.)
  - o er was wel een plan B (tijdelijke 2^e bestuurder)
  - o er werd niet met externen (Waarborgfonds, ministerie, accountant) overlegd
  - o CGG onderzoek liet zien 'treasury op orde' maar bevat ook de zin: 'heeft niet kunnen constateren dat de RvC invulling geeft aan kritische toezichthoudende taak'
  - o Ingehouden verontwaardigde van Vliet leidt tot reacties van Kolthek als 'wat hebben we nou gemist, heb naar eer en geweten gehandeld', 'ben net zo nieuwsgierig als Commissie naar wat er is gebeurd', 'ben bijna net zo vertwijfeld als u'
  - o Op 7 12 2011 wordt RvC bij ministerie op het matje geroepen en snapt Kolthek hoe de feiten liggen (ook Centraal Fonds en Waarborgfonds zijn daarbij aanwezig)

Is het inkleden van mededelingen, het met woorden geruiststellen over de feitelijke situatie, staat desinformatie gelijk aan *desoriëntatie*? Slecht vastleggen is hét middel tot desinformereren (maar dat moet dan wel weer op een goede manier gebeuren) en aan de toezicht kant moet probleem mijndend gedrag (weet ik te weinig van af, laat ik aan experts over) voorkomen in combinatie met (opzettelijk?) te goed van vertrouwen zijn (waarover ik niet wordt geïnformeerd is niet belangrijk)

[heb ik verwerkt in het tweede gedeelte van hoofdstuk 19]

Achteraf praten is ontzettend gemakkelijk dus ook niet over 'wat zou u hebben gedaan als' Belang van de tijdslijn inzake afspraken. Ik vat het samen in dit krachtenveld:

Enzoverder enzovoort, zou mijn opa zeggen

Verschillen in relaties tussen Cie. en verhoorden (Kolthek: emotie, eer en geweten; Noordanus, nu burgemeester Tilburg: 'on top', Haags, pas op dat u geen cie. van spijt wordt).

[Tot de vakantie (24 juni-14 juli) heb ik pagina's lang aantekeningen gemaakt die ik hier niet allemaal ga overnemen. Boeiend materiaal als *reconstructie* van hoe het er dagelijks aan toeging in de sector (niet te verwarren hoe met hoe het dan echt ging dagelijks). Ik zal het materiaal tzt. nog wel eens nalezen en terugzoeken, met name de verhoren met van Dam, Boot, Van der Post, Greeven, de Vries, Klop, Everts. Ik heb de aantekeningen verwerkt in de compositie van ondertussen als desoriëntatie in hoofdstuk 19]

18 juni

Woningverkoop is in mei met 11% gestegen in vergelijking met april. Vergeleken met mei vorig jaar zelfs met 44%.

Eerder is bericht dat er minder mensen in de schuldsanering zitten (15.000 in 2011, 12.000 in 2013), maar dat er meer mensen met schulden zijn en dat het gemiddelde schuldbedrag stijgt. Meer dan de helft van de mensen die zich bij de gemeente melden voor schuldsanering komt niet door de screening.

De ouderenzorg is volgens de Inspectie onder de maat. Massa ontslagen in de zorg (50.000 – 100.000) zijn aangekondigd

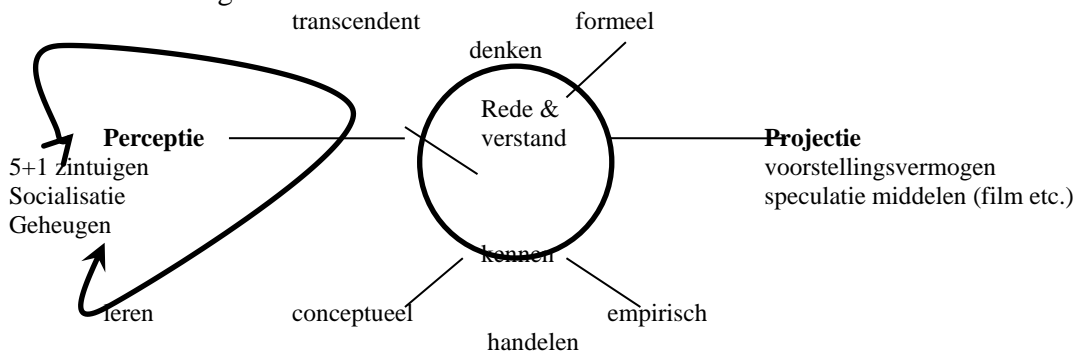
CPB blijft erbij dat de economie herstelt, ook al zijn er tegenvallers in het 1^e kwartaal Dit jaar groei 0,75%, volgend jaar 1,25%

Werkloosheid loopt nog op naar 650.000 dit jaar en pas in 2015 zakt die naar 635.000

Begrotingstekort onder de 3%, staatsschuld net geen 75% (van bnp?)

Stand werkloosheid op 19 juni: 673.000 (8,6%)

Wat me ook bezighoudt:

20 juni

Minister Blok van Volkshuisvesting kondigt vandaag aan dat hij met een wetsvoorstel komt over herziening in de sector. Loopt vooruit op het rapport van de parlementaire enquêtecommissie. Terug naar de kerntaak (sociale huisvesting) weg uit de grondspeculatie en de puur commerciële projecten

3 juli

Dow Jones voor het eerst in zijn geschiedenis door de 17.000 punten grens

AEX staat op 419

FAZ van 2 juli bevat artikel over de vraag hoeveel luchtballen er in de koersen zitten

Jörg Friedrich, *Die Vernetzung der Vernunft*

14 juli

AEX weer terug bij 403

Israël bestookt Gaza met raketaanvallen

Waar staat de Dow Jones? 17027

Duitsland wereldkampioen voetbal, Nederland 3^e

17 juli

Vlucht MA 17 van Amsterdam naar Kuala Loempoer, neergehaald boven Oost Oekraïne.

Vermoedelijk door Russische separatisten. 298 doden, waaronder 193 NL

De internationale relaties verslechteren

21 juli

Vertrekpremies hebben de (semi) publieke sector vorig jaar miljoenen euro's gekost. Vooral reorganiserende woningcorporaties waren veel geld kwijt aan gouden handdrukken voor bestuurders en managers die moesten vertrekken.

De Volkskrant onderzocht 119 jaarverslagen over 2013.

Volgens de Wet normering topinkomens die sinds vorig jaar in werking is, mag de vertrekpremie niet hoger zijn dan € 75.000. Feitelijk is de variatiebreedte € 2,5 tot 5 ton.

Peter Mair, Ruling the void. Column Cuperus, democratie zonder demos.

Een Russische bende heeft 1,2 miljard internetadressen gestolen, inclusief wachtwoorden.

Effecten worden nog onderzocht.

2 augustus

AEX onder de 400 (398), Dow Jones 16526 [AEX 25/8 405; 28/8 413; 1/9 414]

6 augustus

Bericht dat de beurzen wereldwijd wel een stuk onrustiger zijn (Oekraïne, Gaza)

Koersen op niveau van paar maanden terug

In Portugal is een systeembank ('waarmee na de crisismaatregelen alles in orde is) zó in de problemen dat er 5 miljard steun in moet

Tien jaar na de lancering heeft een ruimtevaartuig van ESA een komeet bereikt op 2 miljard km afstand en gaat daar nu omheen cirkelen om metingen te doen (komeet→ontstaan van het heelal)

14 augustus

De belangrijkste economieën in Europa staan stil of krimpen (Duitsland 0,2% krimp), maar de NL economie is in het 2^e kwartaal gegroeid

15 augustus

Twee mooie reacties gekregen van Jaap en Leike op mijn concept hoofdstuk 19 (versie 8 augustus)

21 augustus

Werkloosheid daalt naar 8,2%. Gedurende afgelopen 3 maanden dalend, nog steeds bijna 700.000 mensen werkeloos

22 augustus

Huizenprijzen blijven stijgen en de verkopen ook

Scheffer (*Alles doet mee aan de werkelijkheid*, 2013, 64) in boek over zijn opa Herman Wolf: onderscheid mens en mensheid door Th. Mann tussen beide WO.

Grensverkeer literatuur, psychologie, filosofie, sociologie

Hoofdstuk Verlichting in Romein, *Aera van Europa*

Burge: epistemische normen om bepaalde psychologische capaciteiten beter te benutten
Tomasello (waarin verschilt ons denken van dat van andere levende wezens?)

27 augustus

Akkoord bereikt over begroting 2015: het jaar waarin Nederlanders gaan merken wat de eerder genomen bezuinigingsmaatregelen gaan inhouden.

Geen nieuwe bezuinigingen maar wel verhoging ziektekostenpremie en eigen bijdrage

Woningmarkt blijft zich verder verbeteren

Geluiden over toekomst met hoge structurele werkloosheid (jobless society) worden ook steeds sterker

Dreiging rond Europa (Oekraïne, Syrië, Irak) zorgt voor stijgende defensieuitgaven

Bezuinigingen in de zorg leiden tot wachtlijsten in tehuizen en ontslagen in de thuiszorg

De wereld anno 2014 tussen **festivals**

Tubbergen 23 augustus Ergens achter het hotel, op een weiland in de verte, dreunen de luidsprekers en trekken de lokale jongeren er naartoe. Een hele zomer kun je heel Europa door naar festivals in vele verschillende smaken.

Nationaal schandaal Natuurmonumenten wil teruglopende inkomsten compenseren door betaald parkeren in te voeren bij hun terreinen

Pensioendialoog: stelsel is niet meer houdbaar want men is niet meer 40 jaar in loondienst

Rapport over NZa: teveel verweven met ministerie (regelgever én toezichthouder)

Klokkenluider (die zelfmoord pleegde) krijgt in alle opzichten gelijk

en oorlog

Israël Hamas

IS in Irak, Iran, Syrië

Oekraïne-Rusland

Allerlei milities in Lybië

Poetin zal nooit afschalen, zegt een politiek leider ferm

Beoogd EC topman Timmermans geeft een indrukwekkende lezing over de idee Europa, over de waarden vrijheid en ontwikkeling. Lees Clark, *The*

Sleepwalkers over hoe Europese leiders arrogant modern en rationeel een verdeeld Europa, lijdend aan allerlei problemen in 1914, de oorlog indreven die 15 miljoen mensen de dood in joeg

3 september

De rechter doet uitspraak dat Staal (Vestia) de gouden handdruk van € 3,5 miljoen niet hoeft terug te betalen (is geen rechtsgrond voor)

2014 De zomer waarin alles veranderde – is de teneur in de politiek

1893 Het jaar waarin het laatste (20^e) deel van Zola's romancyclus Rougon-Macquart verschijnt. Over de gedreven, menslievende en tragische dokter Pascal. In dat jaar wordt ook de opa van Paul Scheffer, dan nog Hermann Wolff, geboren. Aan zijn leven op de rand van literatuur, filosofie en politiek heeft Scheffer een mooi monument toegevoegd.

Aan het begin van wat het 20^e hoofdstuk, gewijd aan filosofie, moet worden heeft

bovenstaande geen andere betekenis dan dat ik ook met die beide boeken bezig ben.

Ik lees in Scheffer's biografie passages waarin ik iets herken van hoe je in tijden van oorlogsdreiging in de wereld kunt staan en (daarom) met filosofie bezig bent.

In dokter Pascal lees ik wat mijn lot bij een hartinfarct geweest zou zijn als ik in de tijd geboren was. Elke hartlijder nu zal nog steeds de beschrijving herkennen die Zola geeft van dokter Pascal's doodsstrijd – en blij zijn dat hij met medische technologie te maken heeft die effectief hart- en vaatproblemen oplost.

Ik laat niet na om mijn companenfilosofiegroepje te vertellen over de dokter en over Zola's romanproject tegen de achtergrond van de gebeurtenissen in zijn tijd. Vanavond sluiten we Müller-Lauter's boek over Nietzsche af en dat past qua tijd (en qua geloof in de vooruitgang dankzij wetenschap – bij Pascal de erfelijkheidsleer verpakt in een naturalisme) precies bij elkaar.

Ik vertel niet van de hulp die ik van hun allebei nodig heb om het filosofiehoofdstuk tot een goed einde te brengen. Vanuit hun eigen kenmerkende filosofische positie (de Aristoteles-Thomas-Jan lijn en de Wittgenstein-(Bhaskar)-Jac lijn) zullen ze best ver moeten stretchen.

Over welke lijn van mij zouden ze moeten meedenken?

In de voorgaande hoofdstukken houd ik me op in het grensgebied tussen literatuur, filosofie, sociologie (en nog een paar andere kennisgebieden). In mijn denken over (her)structurering van culturele ervaring ben ik aan de randen terecht gekomen van vraagstukken die daar bij horen maar die elk op zich té uitgestrekt zijn om te kunnen overzien. Al schrijvend en lezend slinger ik daar een tijdje in mee, totdat ik een afslag voor me zie, met of zonder filosofie, en misschien de volgende kruising, oprit of wat dan ook.

Achteraf heb ik er met behulp van de diagrammen een zekere ordening in weten aan te brengen. Maar het overzicht biedt geen uitsluitsel over hoe ik in dit laatste hoofdstuk filosofisch te werk moet gaan.

Verschillende ongemakken maken deze taak er niet lichter op.

Het eerste ongemak is het losgezongen zijn van collectieve praktijken waarin je samen met anderen aan iets werkt. Dat 'iets' brengt een concreet bepalende dimensie in de samenwerking waar de structuur van de samenwerking op moet aansluiten.

In mijn project 2016 gaat het alleen in abstracte zin over dergelijke praktijken, over wat ik me er van herinner of me erbij kan voorstellen, want aan ervaring geen gebrek. Maar verder dan dat komt deze solo niet.

Het tweede ongemak is verontrustender. In gesprekken met anderen kom ik niet meer zo gemakkelijk als vroeger op namen, op wat ze hebben gezegd, op wat aan hen interessant is voor het gesprek. Als ik me inspan om het toch naar boven te halen komt het voor dat ik het verkeerde vind of zelfs dat het helemaal blanco blijft. Als het gesprek voorbij is, later, schiet het me gewoon te binnen.

Het derde ongemak is het lastigst. Ik kan nieuwe stof moeilijker verwerken en opslaan. Concreet voorbeeld daarvan is Burge's 'philosophy of mind'. In de verzamelbundel *Cognition through understanding* (2013) die ik van hem lees, behandelt hij vier typen cognitieve processen die volgens hem aantonen dat er een a priori denkend zelf bestaat. Als ik vervolgens probeer die vier processen te benoemen, vergeet ik er steevast een. En kom er ook niet op, hoe voor de hand liggend die ook is. Het kan natuurlijk betekenen dat ik Burge's teksten nog niet goed genoeg heb bestudeerd. Maar dit gebeurt me terwijl ik toch echt al behoorlijk hard op de teksten heb zitten werken. Dat maakt me onzeker. Heeft het nog wel zin om aan iets nieuws buiten je gewone bereik te beginnen? Kan daar nog iets van worden geleerd?

Ook nu laat ik weer té lang weg dat ik Burge bestudeer omdat ik wel eens wil weten waaruit zo'n *epistemisch* georiënteerde benadering (als tegengesteld aan ontisch) de argumenten haalt. Een benadering die, om het a priori karakter te kunnen waarborgen, (warrant) zich ver moet houden van de zintuiglijke ervaring, niet referentieel maar representationeel is. Omdat die a priori geborgde typen cognitie (zelfkennis, interlocutie, logisch redeneren en reflecteren) volgens Burge een speciaal inzicht geven in 'powers of cognition that are distinctive of human beings'.

Het is goed te zien dat ik voor de laatste alinea het boek van Burge er al weer bij moest pakken. Zo zou ik van elke in het voorgaande behandelde filosoof naar de tekst terug moeten gaan om het er met een voldoende niveau van precisie over te kunnen hebben. Ondanks de steeds geleverde inspanning blijf ik me daarom filosofisch ongekwalificeerd voelen, het gevoel houden niet over genoeg techniek en vakbekwaamheid te beschikken. Dat is best lastig. Maar ik kan natuurlijk nog steeds gewoon onder die boom van de filosofie gaan zitten en afzonderlijke takken of bladeren betrekken bij de opgave waar ik nu voor sta. Als wijsgerig ingestelde, bezig met een onderzoek als inheemse informant.

9 september

NZa debat - lekken Miljoenennota

ING rapport met de titel 'De grote verbouwing' (en de gevolgen)

Apple lanceert de smartwatch

Autonomie (rapport van Dijkhuizen, juni 2013)

{ veiligheid, energie, voedsel, werkgelegenheid, zorg, pensioen, belastingstelsel }

Minecraft verkocht voor 2,5 miljard aan Microsoft

2.350 miljardairs bezitten samen 4% van alle vermogens

Horizon2020 en Futurtimeline.net; Albert Brooks, 2030 The real story of what happens to

America; The Pew Center, The next America

11 september

Ik begin aan het filosofiehoofdstuk. Een paar actuele opvallende verschijnselen om mij heen, stimuleren mij extra.

Apple lanceert een smartwatch. Die iedereen (uiterlijk volgend jaar) wil hebben.

Een bedrijf investeert een half miljard dollar in de ontwikkeling van een game.

Op straat kom je haast geen mensen meer tegen die niet op de smartphone kijken. Jonge mensen op de fiets, kinderen nog, zijn er helemaal mee vergroeid. ING speelt er alvast op in en experimenteert met stemherkenning als vervanger van de pincode.

Een filmmaker knipt alle boeken en films op in de meest elementaire 'crime scenes' en ontwikkelt een model (met een database met 54.000 terroristische aanslagen) waarmee hij mogelijke aanslagen of zojuist gepleegde aanslagen kan analyseren. Levert een promotie op aan de UvT (Peter de Kock).

Waarom is dat nieuws? Omdat er IS dreiging is en er geopolitieke strijd in de wereld is. Maar ook omdat een heel nieuwe recherche werkwijze ontstaat. Experts die tot nu toe op hun geheugen en ervaring aangewezen waren (zoals Benny Griesel in de boeken van Deon Meyer) om redeneringen te maken over mogelijke daders en scenario's, gebruiken nu gesystematiseerde informatie om analyses te maken en (preventief) daders op te sporen. Hier is de analyse van Big Data die de data based society kenmerkt.

De Kock werkt bij een afgeschermd afdeling van de Nationale Politie. Maakt voor een deel van zijn experimenten gebruik van de text-mining producten van ZyLAB. Een van zijn promotoren (en ex luitenant bij de Inlichtingendienst van de Marine) Jan Scholtes, is Chief Strategy Officer bij ZyLAB. Voor Gartner een van de meest visionaire bedrijven in hun *Magic Quadrant for eDiscovery Software 2014*. Toonaangevend leverancier van modulaire eDiscovery en enterprise information risk management oplossingen. Het eDiscovery systeem is direct gelieerd aan het Electronic Discovery Reference Model (EDRM). Ongekende hoeveelheden informatie in ieder format, op bijna iedere locatie en in meer dan 400 talen kunnen met ZyLAB producten worden georganiseerd, geanalyseerd, gedeeld en beheerd worden. Naast kosten besparen en

produktiviteit verhogen kunnen pro actief juridische risico's worden geminimaliseerd of verdediging gevoerd worden bij juridische geschillen.

Wat maakt dit door De Kock ontwikkelde systeem nou zo interessant voor veiligheidsmensen op de hele wereld? In boeken en films worden feiten en fictie door de verbeelding op een manier bewerkt waar je normaal niet aan zou denken. Maar terroristen wel.

Dit voorbeeld is er een uit vele soortgelijke, op vele (juridisch, medisch etc.) terreinen waar expert data beschikbaar zijn en risico's beheerst moeten worden. Bij elkaar genomen laten ze zien hoe de afgelopen 20 à 30 jaar leven en werken zich hebben verplaatst naar infosferen, naar de data based society.

Behalve Floridi heeft geen van de door mij bestudeerde filosofen ook maar de geringste toegang tot deze verschijnselen. Tenzij je de hele constellatie leest als een variant op een van de vele al langer lopende controverses in het filosofisch denken. Is de juiste filosofische houding hier tegenover ontologisch, epistemisch of grammaticaal?

Wat voor soort conceptueel model heb je nodig om filosofisch adequaat deze verschijnselen te interpreteren? Wat verandert dit aan de zelfopvatting van mensen, aan hun zelfbepaling, aan hun ervaring van lichaam en geest? Is dit misschien de volgende fase in de menselijke evolutie waarin volgens Tomasello (2013) mensen zich in hun denken van andere levende wezens onderscheiden door de met anderen gedeelde intentionaliteit waarmee ze onderlinge zaken coördineren?

Naar aanleiding van en in vergelijking met Christis, 1998:

Arbeid, organisatie, stress

Filosofie empiricisme constructivisme kritisch realisme

Wetenschap psychologie sociologie systeemtheorie

Kunde bedrijfskunde sociotechniek structuur arbeidsverdeling

Praktijk stress van werk onderzoek

> Inhoud van theorie | conceptueel kader

> Pro theorie van arbeid, organisatie en stress

> Capaciteiten oorzaken

In het psychologisch stressonderzoek zijn de gehanteerde begrippen niet inhoudsonafhankelijk. De epistemische en conceptuele zwakten van het empiricisme worden bloot gelegd en gecontrasteerd met constructivisme en kritisch realisme.

Uitvoerige en nauwgezette uiteenzettingen over psychologisch stress onderzoek en over het wetenschapsfilosofisch debat vormen het werkmateriaal. Op sociotechniek gebaseerde benadering van werkgebonden stress is het wetenschappelijk alternatief dat verder wordt onderbouwd.

Kernpunt is het oordeel over de wijze van complexiteitsreductie.

Daarvoor ontbreekt in het empiricisme het expliciete moment (passief waarnemingsbegrip). In de sociologisch onderbouwde sociotechniek is dat expliciete moment door middel van systeemtheorie (actieve waarneming + actueel + reëel) wel ingebouwd.

Door de ont koppeling van inhoud en conceptueel kader wordt onderzoekstechnisch plaats gemaakt voor de vervanging van empirische door grammaticale (Wittgenstein) regels. Een modelmatige 'connective analysis' (Strawson) in termen van systeeminterne constructies (Luhmann) wordt mogelijk.

Waarneming	Taal
spiegel	verhaal
empiricist	constructivist

Actief waarnemingsbegrip
 Observatiecriterium + actueel + reëel (bijv. systeem)
 | capaciteiten]
 | oorzaken]
 [inhoud | conceptueel kader]

Wordt in empiricistisch psy stress onderzoek onvoldoende gedaan passief waarnemingsbegrip observatiecriterium is voldoende voor wetenschappelijke kennis

protheorie
 grammaticaal onderscheid tussen passieve en actieve waarneming

Denken over (her)structurering van culturele ervaring

Geschiedenis verleden (1900) heden (2016) toekomst (2060)
 van moderniteit
 Filosofie mensbeeld vs informatie

Literatuur mogelijkheden van leven tussen geboorte en dood

Wetenschap sociologie reflexieve moderniteit instituties organisaties

Kunde organisatiekunde bedrijfskunde

Praktijk hoe te leven? hoe samen te leven? hoe te organiseren?

Interpretatie (zelfevaluatie, *zelf interpretatie* en conceptuele analyse)
 Opstelling als inheemse informant over onze cultuur

In het proces van zelfinterpretatie zoekt de wijsgerig ingestelde mens naar de juiste woorden voor leven in de moderniteit. Binnen het cultureel dominante psychologische mensbeeld wordt zelfbepaling de belangrijkste gebruiker van rationalisering en individualisering. Door continue en methodische verandering van bewustzijn, gedrag en interactie neemt de reflexiviteit van psychische systemen in hun omgevingen toe. Onbedoeld effect is de blinde vlek voor structuren in sociale systemen, met schadelijke gevolgen voor inrichtingsvraagstukken. Is de volgende stap een nieuw mensbeeld of het verlaten ervan?

Een wijsgerige zelfinterpretatie met een mensbeeld in de hoofdrol veronderstelt dat denken vanuit mensbeelden een conceptueel houdbare benadering is. Daarover bestaan al langer twijfels. Er zijn alternatieven (zoals de benadering die informatie centraal stelt omdat we in een databased society terecht zijn gekomen).

Kan ook zonder conceptuele analyse de wijsgerige zelfinterpretatie op een zinvolle manier worden afgerond?

Mens
 Systeem
 informatie
 landkaart?
 kritisch realist

12 september

Minister Blok zegt met zijn nieuwe woonwet te willen wachten tot de cie. woningcorporaties met aanbevelingen is gekomen. Dat wil zeggen de behandeling van de wet in de TK – want dat moment bepaalt de kamer zelf, het ontwerp van de wet is al bij de TK

15 september

Parijs omstreeks 1850. Wenen 1900. Nederland tussen 2011 en 2015. En over 45 jaar ergens, 2060.

Aan de hand van deze historische perioden denk ik over (her)structurering van culturele ervaring. Parijs 1850? Toch nog niet veel ter sprake geweest tot nog toe? Maar als me iets de afgelopen weken fascineert is het, dankzij Zola, die periode in de geschiedenis van Parijs (lees Frankrijk). In zijn romancyclus Rougon-Macquart schrijft Zola een sociologie van zijn tijd (of liever gezegd van de ervoor liggende twintig jaar). Het lezen ervan stimuleert mij om langs allerlei wegen meer te weten te komen over die tijd en plaats. Marx had net Parijs verlaten maar schreef er de 18^e Brumaire (in 1852) over. Voor mijn sociologie stage in het midden van de jaren '70 heb ik me eerder uitvoerig in die tijd, ook in Engeland, verdiept.

Zola's naturalisme met zijn sterke beklemtoning van familiebanden en erfelijkheidsrelaties bij het schilderen van sociale verhoudingen, is een voor ons nauwelijks meer voorstelbaar anti-psychologisme. Het maakt duidelijk dat het psychologisch mensbeeld niet altijd vanzelfsprekend was¹.

Is er nu opnieuw sprake van zo'n naturalisme, geënt op neurobiologisch en ander onderzoek dat enorme aantrekkingskracht uitoefent op het grote publiek? Zie bijvoorbeeld Scherder's optreden in DWDD op 12 september over de Chinese mevrouw zonder kleine hersenen. En hoeveel literatuur of aan de wetenschappelijke actualiteit ontleende fictie gaat daar momenteel over? Wat verandert dat aan onze opvattingen over de relaties tussen lichaam en geest?

Claudio Magris, *Der Ring der Clarisse* (1987, 254) Naar aanleiding van Svevo:

‘Die Literatur bietet die Möglichkeit, sich vor den Unbilden der Gegenwart zu schützen, indem man sich in die weiten Gefilde der verstrichenen Zeit und des schon gelebten Lebens zurückzieht, ins Erzählen, das heißt in die Erinnerung und das Abbild, in die Sicherheit des unwirklichen, wo die Hiebe keine Striemen mehr zurücklassen’.

19 september

Alibaba gaat naar de beurs (van \$ 68 introductie naar \$ 94 op eind van de dag)

AEX op 424, na afgelopen dagen te zijn gezakt naar 417

Na Prinsjesdag 17 september zijn algemene beschouwingen gehouden – (ebola, Oekraïne, IS) veiligheid, autarkie (energie en voedsel) en meer van dat soort termen

21 september

Coalition of the Willing begint luchtaanvallen op IS in Syrië

Groeiende angst voor Het Grote Kwaad

Je weet niet waar het vandaan komt

Ze zijn onder ons

Gebrek aan gevoel van veiligheid

Kwetsbaarder

25 september

AFM komt met een zeer kritisch rapport over de vier grote accountantsorganisaties (EY, KPMG, Deloitte, PWC). Even daarvoor op deze dag kwam de beroepsorganisatie van accountants (NBA) met eigen plannen om het vak in ere te herstellen en het vertrouwen terug te winnen. Radicale

---

¹ De fascinatie voor Zola's project houdt me tot in 2018 bezig. Door toeval omdat ik Rudi Laermans' publicaties over Luhmann doorvlooi ontdek ik begin januari 2018 zijn artikel *Emile Zola als schrijvend intellectueel. Kleine trilogie over waarheid, werkelijkheid en moderniteit* in *Krisis* nr 46 (1992)

ommezwaai in de cultuur en het gedrag van accountants. Het publieke belang moet weer voorop staan. Door jaren van voorspoed en gebrek aan toezicht 'geleidelijke verwaarlozing van elementaire vakprincipes'.

De kwaliteit is, sinds er vier jaar geleden de noodklok geluid werd, niet op vooruit gegaan (AFM). De helft van de boekhoudkundige controles leek onder de maat, bij KPMG zelfs 7 van de 10 controles.

Rapport te downloaden bij NBA

Zie ook reactie VEB: 'verbijsterd'

PWC zegt ingrijpende structurele maatregelen te zullen gaan nemen

Roberto Mangabeira Unger, *The Self Awakened*, p. 55

A radicalized pragmatism is the operational ideology of the shortening of the distance between context-preserving and context-transforming activities

Experimentalist cooperation (zie *Religion*, 130, 131, 166, 2676, 424)

Vraagt om drie filosofische houdingen:

- reflectie (theorie) en actie
- ontkenning dat mogelijkheid aan actualisering vooraf gaat, het actuele is juist het begin van nieuwe mogelijkheden
- denaturalisering van het materiaal waarmee we de menselijke wereld van maatschappij en cultuur maken (het zijn geen natuurlijke dingen, ze bestaan min of meer, dat hangt af van hoe we over ze denken; hoe 'sterker' ze bestaan, hoe zwakker we denken (hoe groter de afstand tussen onze context behoudende en onze context transformerende activiteiten)

p. 166

Elke georganiseerde vorm van sociaal leven of van onderzoek of van vertoog kan zo gearrangeerd worden dat het ófwel de afstand cp-ct bewegingen vergroot ófwel verkleint. Zie ook *Religion*, p 424, laatste alinea:

We hebben een dubbelrol als insider en outsider

- insider = engagement – geen vrijheid zonder engagement
- outsider = verzet tegen de context = vrijheid

All our most important material, moral, and spiritual interests are engaged in the work of creating arrangements that diminish the distance between our ordinary context or structure-preserving moves and our extraordinary structure or context-transforming activities. As we narrow that distance, change ceases to depend on crisis

(is dit hetzelfde als Lewin, 1912?)

30 september

(zie 3 september) Uiteindelijk leg ik me er bij neer dat ik de aangekondigde conceptuele analyse waardoor ik mij als filosoof gedraag (zie p. 19), laat voor wat die is. Mijn ambitie reikt niet meer verder dan die van de wijsgerig ingestelde mens die de juiste woorden tracht te vinden bij het leven in zijn tijd. En steeds meer beseft hoeveel verkeerde woorden hij daarbij (heeft) gebruikt

Ik zoek naar het randje van taal, buiten welke er geen wereld is, maar er wel onuitspreekbare ervaringen zijn. Door literatuur op te nemen in mijn denken plaats ik mij al buiten het conceptuele denken. Fascinatie voor een woord als ondertussen laat zien dat ik mij nog verder strek.

Daarom zit ik op een gegeven moment ook in Adorno's *Noten zur Literatur* te lezen, in een tekst over Kracauer. Een vriendschap die ondermeer inhield dat zij samen, op de zaterdagmiddag, gedurende een reeks van jaren de *Kritik der reinen Vernunft* lazen. Adorno leerde daar meer van dan van zijn academische docenten. Het boek werd voor hem meer dan een louter kennistheoretische analyse van de voorwaarden van wetenschappelijk geldige uitspraken. Hij leerde het zien als een cryptische tekst waaruit de stand van de geest in die tijd is af te lezen. Vanaf dat moment was hij minder geïmponeerd door de systematische samenhang in een

filosofisch werk; hij had geleerd het erin aanwezige krachtenveld van met elkaar strijdende objectief-ontologische en subjectief-idealistische momenten op te sporen.

Adorno dankt aan Kracauer ook het inzicht in het belang van het uitdrukkingmoment in de filosofie: zeggen wat je denkt ('sagen was einem aufgeht'). Het aan dit moment contraire van stringentie, van de objectieve dwang in de gedachte, verdwijnt erdoor naar de achtergrond. Daardoor realiseert Adorno zich dat filosofie haar leven dankt aan de spanning tussen uitdrukking en 'Verbindlichkeit'.

Kracauer noemde zichzelf graag een a-logisch mens.

'Ich weiß noch, wie sehr mich solche Paradoxie an einem Philosophierenden, mit Begriff, Urteil und Schluß Operierenden beeindruckte. Was aber bei ihm philosophisch zum Ausdruck drängte, war fast unbegrenzte Leidensfähigkeit: Ausdruck und Leiden sind miteinander verschwistert' (Adorno, 1981, 389)

Wat Kracauer voor Adorno was, was Blanchot wellicht voor Foucault (zie *Literatuur*, artikel uit 1966). Ik haal Blanchot erbij omdat ik – getriggered door brieven van Blanchot aan Dominique Aury, wiens biografie ik lees – bij het lezen ontdekte dat het Blanchot (net als Kracauer) om ervaringspreken gaat, meer precies om de persoonlijke ervaring van het onuitspreekbare. Waarvoor uiteenlopende stijlen geschikt zijn van literaire enscenering tot filosofische beschouwing.

De existentiële intensiteit van een ervaring 'beslist' of er over het onuitspreekbare gesproken (liever: gestameld) wordt. Het zijn daarmee de grenservaringen (ook al bij Jaspers) zoals onze eindigheid die naar het onbegrijpelijke wijzen dat buiten de taal valt en toch om uitdrukking vraagt. Misschien met de enige hoop om daar een grotere ontvankelijkheid voor te ontwikkelen (misschien om lijden te voorkomen?)

We bevinden ons hiermee buiten de eenheid van taal en werkelijkheid, buiten wat door interpretatie al ordelijk geworden of ordelijk te maken is ('wereld'). We strekken ons uit naar de woordloze 'arrière monde': een chaos waarop wij geen greep krijgen maar waarmee wij voortdurend worden geconfronteerd (van der Sijde, 2003, 105).

Tot nog toe heb ik (her)structurering van culturele ervaring van binnenuit proberen op te sporen als een tekort aan rationalisering van sociale structuren en daarmee van een eenzijdige rationalisering van individuen en van individualisering (als zelfbepaling). Maar dat blijft dan binnen de veronderstelde eenheid van taal en werkelijkheid, meer specifiek de taal en werkelijkheid van de moderniteit (met al zijn 'breuken'). Verder dan de schaduwsystemen ondertussen in de oriëntatie respectievelijk desoriëntatie, een nieuw begin in een andere taal dan mensbeeld, namelijk informatie, ben ik in mijn onderzoek niet gekomen. De literaire bronnen in mijn weefsel reiken wel verder – individuen die buiten een wereld vallen (in vormen van zelfvernietiging, in de als chaos beleefde betekenisloosheid).

Wie filosofisch aanleunt tegen een of andere wetenschap of kunde binnen een bepaald domein van de wereld zal niet zo gauw literaire bronnen gebruiken. Je kunt dan beter een wetenschapsfilosofische kritiek op empiricistische uitgangspunten geven en een beter onderzoeksmodel voorstellen voor bijvoorbeeld de relaties tussen arbeid, organisatie en stress. Ik hou me niet bezig met de rol van wetenschap in de moderne culturele ervaring, hoe groot die rol ook is en steeds meer wordt. Ik heb ook geen studie van de psychologie verricht om hun rol en betekenis in het steeds complexer en fijnmaziger psychologische mensbeeld te reconstrueren. Nu bedenk ik dat (her)structurering van culturele ervaring wellicht zelf zoiets is als een 'arrière monde', een 'il-y-a' die met de middelen van de eenheid van taal en werkelijkheid helemaal niet tot spreken kan worden gebracht. Of is dat onzin?

3 oktober

De Europese beurzen zijn sterk gedaald AEX op 412

Wereldoorlog tegen IS echt opgeschaald (iedereen stuurt F 16's)

Autoriteit Consument en Markt start onderzoek tegen Ordina / IT sector over fraude bij overheidsaanbestedingen (klokkenluider met USB stick in Zembla documentaire van 2 oktober). Intern onderzoek van Ordina zelf heeft tot nog toe niks opgeleverd. René ten Bos heeft 1 oktober zijn nieuwe boek gepresenteerd (zie onder). Jos Kessels heeft gisteren zijn nieuwe boek (*Scholing van de geest*) geïntroduceerd. Door robotisering verdwijnen de komende jaren 3 miljoen arbeidsplaatsen (Ministerie van Onderwijs)

Tussen A en B

Twee in mijn directe omgeving werkende filosofen hebben toevallig dezelfde beginletter qua achternaam als Adorno en Blanchot. Een verder toeval wil dat ik ze beide op dezelfde dag 'spreek'. Inspirerend voor iemand die middenin het maken van een filosofisch hoofdstuk zit. Ik wil proberen het bijzondere van beide ontmoetingen hier vast te leggen. Beide hebben mij op hun eigen manier, zonder dat te weten, bijgestuurd in het denken over en schrijven van dit hoofdstuk. Jan Achterbergh kwam (na zes uur college te hebben gegeven) mij een exemplaar brengen van het volgende boek dat we in het filosofiegroepje gaan lezen (Penelope Maddy, *The Logic of Must*, 2014). Bij de thee kwamen we in het filosofisch gesprek terecht dat we nu al zo'n jaar of twaalf om de drie weken voeren. Ik zeg dat om aan te geven dat zo'n gesprek ingebed ligt in een heleboel voorgaande gesprekken. Zonder kennis van die context kan het begin en einde op anderen als merkwaardig overkomen.

René ten Bos hield 's avonds zijn nieuwste boek over water ten doop. Met hem zat ik in de redactie van het tijdschrift *Filosofie in Bedrijf* en ik heb me destijds ook sterk gemaakt voor zijn benoeming in Nijmegen. Ten Bos is een publieksfilosoof, het ideale podiumbeest met oog voor de relaties met zijn publiek, voor het momentum. 'De geweldige associatiemachine met het absorptievermogen van een spons', aldus zijn oud-redacteur en huidige uitgever van Boom. In het luisteren naar de eerste die nog in de doceermodus stond en de tweede, genietend van het feestje om hemzelf heen, gebeurden er in mijn hoofd verschillende dingen.

Achterbergh neemt mij mee naar Kant's onderscheid tussen noumenale en fenomenale wereld en naar de wijze waarop Schopenhauer in *Die Welt als Wille und Vorstellung* tussen beide werelden probeert door te piepen. Hij legt mij uit waar ik dat kan vinden (wat ik heb gedaan: Schopenhauer I Anhang en II 526 ev). Alsof hij intuïtief mijn worsteling vermoed over de voorrang van een van de volgende drie op de andere twee: wetenschappelijke oordelen, praktische oordelen, esthetische oordelen, in het hoofdstuk dat ik nu aan het schrijven ben. De benadering van Adorno en van Blanchot helt inderdaad over naar de laatste, die – omwille van het denken tegenover het kennen, omwille van het fragmentarische ten opzichte van het systematische – voorrang moet worden gegeven op beide andere of tenminste niet vergeten mogen worden.

Luisterend naar Ten Bos in zijn verhalende stijl, met een rijke woordenschat vol betekenissen, indruk makend door de inhouden die hij over het onderwerp water allemaal met elkaar weet te verbinden, zie ik hoe dat 'werkt'. In een mum van tijd weet hij de weg van Thales naar Deleuze en Guattari af te leggen, wordt de geofilosofie van de laatste twee (*Qu'est-ce que la philosophie?* 1991; § 4, *Géophilosophie*, 82-111) aan het thema water gekoppeld en aan het vergeten daarvan in de geschiedenis van de filosofie. Zo herschrijft hij de geschiedenis van de filosofie door te begrijpen waarom de eigenschappen van water voor het (dominante) identiteitsdenken onhanteerbaar waren. Kunstenaars (Dante, Melville) die 'normaal' niet als filosofen worden gezien, worden in die herschreven geschiedenis opgenomen. In het filosofisch universum van Ten Bos vormen de drie dochters van de chaos, de Chaoïden – kunst, wetenschap, filosofie, een 'jonction' (non pas l'unité) (Deleuze en Guattari, 1991, 196). Ook worden boven (Panthéon) en beneden (haven Syracuse) niet vergeten.

Zo houd ik aan de middag en avond niet alleen twee volkomen tegengestelde voorbeelden van vakbekwame filosofen over. Waarvan ik me afvraag wat de voorbeelden van de ene of de andere stijl zijn voor het schrijven van mijn hoofdstuk. Maar ook of in en door deze beide stijlen van filosofie niet zelf ook iets zichtbaar wordt van de (her)structurering van culturele ervaring die we momenteel meemaken².

Door Achterbergh wordt de geschreven tekst van klassieke filosofen bewaard en doorgegeven op de best mogelijke manier. Zelf bestudeerd, verwerkt, gebruik makend van andere, gezaghebbende interpretaties. Daarmee kunnen we ons filosofisch denken in de beste traditie blijven vormen en overall (wetenschap, kunst, praktijk) gebruiken.

Door Ten Bos wordt in het kielzog van de boot vol van grens- en discipline overschrijdende, post Nietzscheaanse denkers de chaos tegemoet getreden zoals die is. Voor heel veel lezers die actueel een onoverzichtelijke wereld ervaren biedt *Water* nieuwe en elegant geordende perspectieven. Die kunnen ze gebruiken bij het verlaten van vaste interpretatiekaders en praktische mechanismen waarin ze door gewoonte terecht zijn gekomen. De vloeibaarheid van water is een metafoor voor de fluïditeit van zielsvermogens waarover mensen moeten beschikken in de vele krachtenvelden die momenteel op hun inwerken.

6 oktober

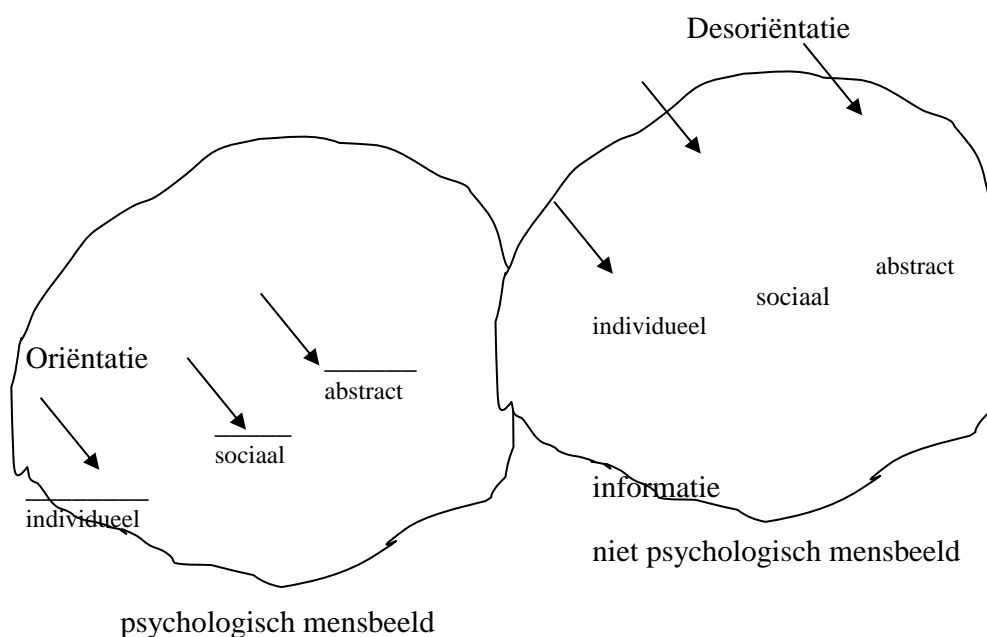
Met Leike en Jaap naar Paulien Cornelisse's voorstelling *Maar ondertussen* geweest in Den Bosch.

Ervoor gepraat en gegeten. Over Jos Kessels' nieuwe boek en

1) over mijn concept hoofdstuk 19

2) over hun nieuwe boek *Onderweg* – met lovend voorwoord van De Caluwé (350 blz met 1/3 deel bestaand uit oefeningen en instrumenten – pragmatisch over ontwerpen en handelen

3) over gezamenlijk artikel voor M&O over een 'Greiner model' van ondertussen

² Ger Groot legt zelfs zijn hoogleraarschap voortijdig neer, na afweging van voor- en nadelen van academische en publieksgerichte werkzaamheden (Interview in Radboud Magazine, december 2014)

7 oktober

Naar schatting wordt 25% van alle sportuitslagen door criminele organisaties bepaald
President van DNB waarschuwt voor zeepbellen in de economie, hoewel de binnenlandse vraag wel stijgt en het dus ook beter lijkt te gaan
AEX op 408, in de VS wel hoge beurskoersen

8 oktober

WK turnen. De jury beoordeelt de uitvoering aan de hand van het internationale code boek / daarin is alles qua eisen en moeilijkheidsgraad vastgelegd voor iedere afzonderlijke oefening per toestel (vergelijkt uitvoering met codeboek). Dus het jurylid moet zijn of haar waarneming van te voren al ingericht hebben overeenkomstig het codeboek om in de waarneming zelf de mate van overeenkomst en de toe te kennen punten te kunnen vaststellen (ze mogen er na natuurlijk ook nog de filmbeelden erbij pakken). Juryleden doen eerst examens en leggen een lange weg voordat ze op het WK mogen jureren

Atleten mogen protesteren tegen de punten waardering / maar moeten eerst geld betalen
Als uit de filmbeelden blijkt dat de jurying fout was krijgen ze het geld terug

Vergelijk Rorty, Cavell on Skepticism, p. 179, 180 Cavell verwacht twee intellectuele verschijnselen:

A) professioneel filosofisch scepticisme (theory of ideas)

B) Kant's romantische zorg of de woorden die we gebruiken iets te maken hebben met de wereld zoals die is

Historisch zijn ze aan elkaar verwant maar didactisch onafhankelijk. Ook al fileer je A) met Austin deskundig, '( ) one may still feel something like panic at the thought that there is no way to hold the world in one hand and our description of it in the other and compare the two - to get, as Cavell says, 'outside language games'

Naar aanleiding van gesprek met Heddy Honigmann bij Hart & Ziel lijst (radio Vier, 8 oktober na drie uur, bij Hans Hafmans) over haar film Om de wereld in 50 concerten (gaat 19 november in première op Idfa) met het Concertgebouworkest over de relatie tussen orkest en toeschouwers: Scène Sergej Boganov, 85 jaar, in St. Petersburg bij Mahler 2

Wat gebeurt er dan? er komt iets binnen bij mensen dat bij hen resoneert (en bij musici zelf) en in beweging zet. Cf wat filosofie kan doen met het 'il y a', het buiten (Blanchot)

Gesprek rond Strawinsky, Vuurvogel (op nr 124): van schoonheid krijg je de grootste energie, zegt Honigmann, naar aanleiding van Bach, cellosonates, door Anner Bijlsma

Een andere input op de waarde van muziek (kunst) geeft neuropsycholoog Scherder in zijn werk met dementerenden. In neurale gebieden waar de emoties zitten, complexe functie, worden bij muziek meer activiteiten gemeten

Het belang dat mindfulness ('bijna niets doen') heeft gekregen in de Amerikaanse cultuur is opvallend. De praktijken worden gedomineerd door alles van je 'to do' lijstje afwerken, zelfmanagement en tijdmanagement. Hoogtepunt van het psychologisch mensbeeld? Zou het in Ten Bos' boek ook over roeien gaan – over de mindfulness die nodig is om achteruit, als één geest/lichaam in een Acht topprestaties te leveren (zie de video van Jon Kan-Zinn over mindfulness op Youtube)

10 oktober

Lagarde IMF waarschuwt voor gevaar van recessie in Europa. Duitse economie vertoont stilstand, ze investeren niet in infrastructurele vernieuwing, begrotingstekort op 0% houden

Ebola is de grootste gezondheidsbedreiging sinds het uitbreken van aids – nu ook gevallen buiten W-Afrika en in onze 'regio' (Spanje, Macedonië)

Oorlogsproblemen (vluchtelingen Turkije-Koerde) worden steeds groter, kijk maar naar samenstelling AZC hier op de hoek (mensensmokkelproblemen ook)
Alle beurzen zakken vandaag, de AEX onder de 400

13 oktober

Nikkei index onder 15.000, Dow Jones onder 17.000, AEX 390

14 oktober

Tegenlicht documentaire over door hackers ontdekte en aan cyberaanvallers verkoopbare beveiligingsgaten in systemen

Filosofische passages (zie titel Cavell, 1995)

Kant³ (Plat) Schopenhauer (Favre, 2010, 245) Jaspers Arendt (Heidegger, Merleau-Ponty)
ontsnapt aan deportatiedatum (Dict.Phil., 389)

Zola Marx (*18^e Brumaire*) Auerbach

Nietzsche Müller-Lauter Safranski

Wittgenstein Hacker I, II Cavell (1979) Rorty (1981) [Mahon, 2014] B.Williams Bhaskar

Kracauer Adorno (brieven! 775 pagina's – artikel)

Blanchot (biografie Dominique Aury) Foucault (ook Blanchot, 1981 over Foucault) Critchley
stond al voor het vuurpeloton

Canetti Magris (over *Die Blendung*) Unger (zie ook Rorty)

Via Nancy, Deleuze & Guattari: Ten Bos 2014 (Bachelard? 4 elementaire wetten, zie Dict.Phil., 60)

Het wordt me duidelijk dat het hoofdstuk over filosofisch denken moet gaan. De meer dan 300 eerder geproduceerde pagina's staan nu tussen mijn denken en de wereld, als gematerialiseerde neerslag, uit mijn hoofd op papier, deelbaar geworden met anderen (communicatie), ook als ik daar zelf niet bij aanwezig ben. Door middel van denken verenig ik ook de wereld en mezelf in dat document.

Maar wat is denken?

Eerder heb ik in het diagram in denken uiteengelegd in transcendent en formeel denken (rede) en onderscheiden van conceptueel en empirisch kennen (verstand, weten). Bij denken ben ik langs de nodige filosofen gelopen, vandaar ook de titel 'passages'. Maar ik heb me eerder uiteengezet met het 'mens' denken dan met het denken als zodanig. Welke keuzen heb ik?

Ik weet dat je alleen dat moet zeggen dat je helder kunt uitspreken, over de rest kun je beter zwijgen. Aldus het citaat uit de *Tractatus* van de nog 'metafysische' Wittgenstein.

En voel me aangesproken wanneer Adorno zegt dat filosofie de permanente inspanning is, hoe vertwijfeld ook altijd, dat te zeggen wat zich eigenlijk niet laat zeggen. Met deze twee namen zijn begin en eind van het filosofen alfabet vertegenwoordigd. Uit de mogelijke namen er tussen in heb ik een specifiek aantal anderen gekozen vanwege wat ze mij te zeggen hebben over denken. Ik ga uitleggen waarom denken in het leven onmisbaar is en welke problemen filosofen die denken (bij elkaar) tegenkomen.

Dat allemaal van uit mijn overtuiging dat voor elk van ons die denkt hetzelfde geldt als voor de pianist die het verschil weet tussen hoe Bach's Goldberg's variaties moeten klinken en hetgeen er uit zijn of haar eigen vingers komt.

In mijn Conclusies van de bijdrage aan *Ondertussen in de organisatie* ligt een mogelijk begin van dit hoofdstuk.

---

³ Kant, *Was heißt sich im Denken orientieren?* (1786) Uiteenzetting met Mendelssohn en Jacobi, over God en Spinoza, over het zelfstandig gebruik van de rede in relatie tot Anschauung en Erfahrung
Zie noot 7, een na laatste zin (Vernunft = der letzte Proberstein der Wahrheit) 'Selbstdenken heißt den obersten Proberstein der Wahrheit in sich selbst' (etc.)

MMP denken is onderzoeken wat zinnemend vertrouwd is en wat vreemd is zin geven
Arendt (incl. revisie in h. 14) je in de ander kunnen verplaatsen, theater van de vrijheid
Heidegger 'ter sprake brengen', de ruimte van de taal in relatie tot de wereld openhouden, zodat iets zichzelf kan tonen als wat het 'is' en mededeelbaar wordt⁴

Gedacht (en uitgesproken tegen Ellie – daarom pas echt gedacht volgens Hacker?)

1. ga ik nu aan de hand van Hacker's grammaticale analyse van denken de misvattingen in denken bij Jaspers (en Arendt) aantonen. Of omgekeerd het surplus aan betekenissen van denken bij Jaspers laten zien door te laten zien dat Hacker daar niet aan gedacht heeft? [ze werden het allebei niet, er was nog een derde mogelijkheid]

2. het gaat mij erom wat het filosofisch denken vermag in de kwestie (her)structurering van culturele ervaring

3. niet vergeten dat het hoofdstuk ervoor eindigt met ondertussen als schaduwstelsel

a) fenomenologisch denkend (verstehend) in de oriëntatie door middel van rationalisering en individualisering in een psychologisch mensbeeld

b) informatiefilosofisch denkend (analytisch) ter verklaring van de desoriëntatie in de sector wooncorporaties (als voorbeeld van andere sectoren met structurele problemen)

15 oktober

pdf versie ontvangen van *Onderweg*, het nieuwe boek van Leike en Jaap dat op 8 januari 2015 uitkomt – de erbij gemaakte aantekeningen neem ik hier niet over (schrift)

[op 30 oktober ben ik begonnen aan een uitgebreide bestudering van de tekst, de oefeningen en de instrumenten, op 21 november heb ik een reactie in de vorm van een bespreking aan Leike en Jaap gestuurd, waarop zij 22 november reageerden en een vraag aan me stelden die ik 12 december heb beantwoord]

16 oktober

Rapport commissie Elias was gisteren nieuws. Overheid verspilt miljarden aan ICT, zonder resultaat

Beurzen wereldwijd dalen verder. AEX is afgelopen 7 dagen gedaald naar een slotkoers onder de 380

Men vreest dat het herstel van de Amerikaanse economie fragieler is dan men dacht en ook Europa kwakkelst nog steeds (Frans begrotingstekort is groter dan 4%)

Boek van ....bij Met het oog op morgen over reële interpretatie van de economie

17 oktober

Nibud: 1,1 miljoen Nederlanders jaarlijks met een 'niet inbare schuld' van gemiddeld € 10.000 = € 11 miljard

Kans op nieuwe recessie in Europa wordt geschat op 30-40%

Ger de Gooijer (al eerder 'gezien' in 2010 naar aanleiding van Glastra van Loon)

Ik vind dat je het niet zo moet doen als GdG op zijn website, al herken ik wel iets

- filosofie van techniek en informatie biedt interessant materiaal

- veel samenvattingen

- maar is het ook een kwestie van erkenning zoeken? (een zelf-erkenningsite)

Emanuel Rutten (VU) (gjerutten.nl) over het kenbare (!) noumenale

Veel papers

- twee jaar na zijn masters (wiskunde en filosofie) gepromoveerd bij van Woudenberg
- helder

---

⁴ Zie ook Heidegger, *Was heißt Denken?* (1953, 2^e druk 1961, 72) 'Je ursprünglicher ein Denken ist, um so reicher wird sein Ungedachtes' en 164, denken is vragend onderweg blijven

Denken we in de cultuur (en taal), in de culturele praktijken van onze tijd?
Of enkel in de taal?

Als het eerste het geval is, dan is alles waarmee wij vat proberen te krijgen op het van ons verschillende (op wat wij niet zelf zijn) deel van dat (leven en) denken. Het werkwoord denken veronderstelt al een cultuur en een taal waarin dat woord is voortgebracht.

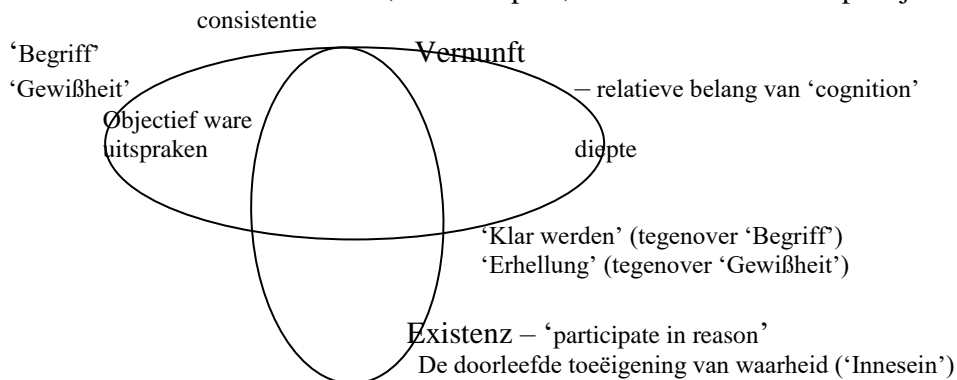
Filosofisch denken vindt plaats in culturele praktijken waarin filosofie iets voorstelt, 'iets betekent'. Bijvoorbeeld dat filosofie een bijdrage levert aan de vorm en inhoud van die culturele praktijken zelf (en de verbetering daarvan). Filosofie vind je in uitspraken die filosofen doen (in boeken of in gesprekken) over allerlei onderwerpen die mensen binnen die culturele praktijken bezighouden in hun denken en handelen. Bijvoorbeeld over wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen magisch en wetenschappelijk denken. Of tussen denken en handelen. Of tussen transcendent en formeel denken.

Een filosoof heeft daarbij nooit genoeg aan zijn eigen denken. Elke filosoof vertrekt vanuit een heel veld van met anderen gedeelde inzichten en veronderstellingen en ontleent daaraan krachten (argumenten met een bepaalde status) voor zijn eigen denken.

Er is geen overeenstemming bereikt over wat denken is. Overigens ook niet in de psychologie. Zie het tijdschrift *Thinking & Reasoning*. En artikelen en boeken van Stanovich, een van de bedenkers van systeem 1 en systeem 2, die Kahneman gebruikt in *Ons feilbare denken*.

Denk ik filosofisch wanneer ik in een boek de tekst lees die een filosoof over denken schrijft? Bijvoorbeeld Wittgenstein in *Philosophische Untersuchungen*, nr. 383? Of denk ik pas wanneer ik die woorden van Wittgenstein interpreteer? Gebeurt dat gelijktijdig met het lezen of is dat een daarvan te onderscheiden proces? Want aan de hand van enkel dit citaat 'weet' ik natuurlijk nog niet wat Wittgenstein over denken denkt. Ik weet slechts iets over het analyseren van het begrip van het denken. Om verder te komen moet ik een studie van zijn werk maken en onherroepelijk stuit ik dan op interpretaties van in Wittgenstein gespecialiseerde experts die iets over denken hebben gezegd.

En op verschillen met andere filosofen, zoals Jaspers, die ik in onderstaand plaatje resumeer:

Op de grens van rationaliteit ('objectified thinking') moet de zelfsluiting van de rede steeds weer opnieuw (vanuit leven=denken) aangevallen worden

Pas na een afweging met wat niet-Wittgensteiniaanse filosofen over denken zeggen, kan ik tot een eigen oordeel komen over wat ik onder filosofisch denken versta. Pas dan weet ik of ik daarin tekort ben geschoten en dus ook of ik goed genoeg heb nagedacht over mijn eigenlijke onderwerp (denken over (her)structurering van culturele ervaring).

Zintuiglijke indrukken (zelfs wanneer ze gestructureerd zijn door de zuivere vormen ruimte en tijd) leveren pas kennis op wanneer ze opgenomen zijn in begrippen en de begrippen gecombineerd zijn in een oordeel.

'Gedanken ohne Inhalt sind leer, Anschauungen ohne Begriffe sind blind'
(Kant, *Kritik der reinen Vernunft*, B75 = 2^e druk, 1787)

Waar Kant nog een uitweg uit de antinomieën (de afgronden van tegenstellingen – logische (bevestigend-ontkennend), reële (leven-dood) en waarde (nuttig-schadelijk) – zocht in de synthetische oordelen a priori, zoekt Weber een uitweg in ‘geloof’ en Jaspers volgt hem daarin.

22 oktober

ECB heeft 130 Europese banken (een jaar lang) aan een stress test onderworpen. Aanstaand weekend wordt duidelijk hoeveel banken die test niet doorstaan hebben en wat verder de problemen zijn in het Europese financiële stelsel. Het blijken er 25, o.a. Italië en Spanje, geen in NL

Enorme werkloosheid onder groep jonger dan 30 in de UK. Hoog opgeleid maar werk is er niet en wonen (huren of kopen) is onbetaalbaar. Veel dakloos en veel mensen in tenten, campers, caravans. Of – zoals onder immigranten – ‘beddelers’, in afwisseling met baantjes in koffiebars tegen 5 pond per uur

28 oktober

Een paar dagen leek alles goed te gaan met het filosofie hoofdstuk. Vrijdagmiddag sloot ik af in een flow. In de verwachting daar maandag gewoon weer in te kunnen stappen.

Maar op dinsdagmiddag is dat nog steeds niet het geval. Zonder te weten waar ‘m dat nou in zit. Ik zou eerst een ander perspectief moeten kiezen om van daaruit te kunnen beoordelen waarom het nu niet meer zo goed lukt om Jaspers en Wittgenstein in elkaar te schuiven. Maar hoe dan ook ben ik niet bereid om dit idee op te geven. Daarom zit ik ook vast.

Ik heb het nog maar eens uitgetekend. Ik wil Jaspers’ uitgangspunt vasthouden dat het filosofisch denken geschikt is om op doorleefde wijze (door middel van ervaringen in relaties met andere mensen) de waarheid toe te eigenen over vrijheid (van mij en die van andere mensen samen). Die waarheid zit in uitspraken die alleen door wetenschappen op objectieve wijze, aan de hand van verifieerbare feiten, voortgebracht kunnen worden. Alles wat daar boven uit wijst, waar de wetenschap nog naar onderweg is, in wat nog onbegrepen is aan oneindige vraagstukken die door eindige subjecten gedacht worden, valt binnen de existentie en het filosofisch denken probeert tegen alle vertwijfeling en onuitspreekbaarheid in dát te zeggen dat zich eigenlijk niet laat zeggen. (wie aan filosofie doet) ‘neemt slechts in ontvangst wat hij als mogelijkheid door zichzelf is’ (Jaspers, *Philosophie* I, vii – zie J. Waanders, 2013, 34, 35 via academia.eu)

Wijsgerig geloof omdat de grenzen van het rationeel-verstandelijke weten en kennen worden overschreden (zie ook Dethier, 1993, 56, 57).

Bij de moderne mens vallen denken en zijn uiteen. Elk houvast is hem ontnomen, hij leeft in ‘die Schwebe’, nooit definitief in het bezit van waarheid en vrijheid. Daardoor is niet langer de eenheid, of de totaliteit, maar de schipbreuk, de gebrokenheid de transcendente ervaring. ‘Chiffren’ zijn de taal der transcendentie.

Email gestuurd aan Matthias Bormuth, Universiteit Oldenburg over bibliotheek Jaspers in Jaspers Haus

Nacht van 29 op 30 oktober

Ik droom van een tijger

die met zijn grote klauwen om mijn schouders heen

op mij hangt

loodzwaar

ik moet me eruit zien te bevrijden en beseft dat

ik daarbij gebruik moet maken van zijn huidige speelsheid

en moet blijven beseffen dat het een zeer gevaarlijk dier is wiens

humor snel in dat van een killer om kan slaan

Tweede, uitgebreide druk van Marie McGinn’s *Wittgenstein and the Philosophical Investigations*, 2013. In nieuwe serie Routledge Guides to the Great Books

Gerecenseerd door Derek A. McDougall (staan ook stukken van hem bij de British Wittgenstein Society). Zie mn McDougall's bespreking over § 122

Vertaling Anscombe van übersichtliche Darstellung = perspicuous representation (in Hacker-Schulte vertaling van PI als 'surveyable representation')

Aan de hand van McGinn (2013, 9) kunnen we ons afvragen in hoeverre Jaspers afwijkt van Wittgenstein ten aanzien van:

- de idee dat taal alleen begrepen kan worden vanuit het perspectief van taal-in-gebruik
  - de verwerping van een privé innerlijk gebied van verschijnselen
  - de nadruk op het lichaam als 'objectification' van de menselijke ziel
  - de vervanging van het 'materie-geest' door het 'levend – niet levend' onderscheid
  - de nadruk op de daad
  - de idee dat de wortels van de taal in de natuurlijke reacties liggen
  - de (appel, verwijzing) naar een pre-epistemische relatie tot andere menselijke subjecten die is geworteld in onze onmiddellijke responsiviteit tegenover hen
- (al deze ideeën zijn eigen aan de fenomenologische traditie van Husserl, Heidegger en Merleau-Ponty)

30 oktober

Enquêtemissie Woningcorporaties heeft rapport 'Ver van huis' aangeboden aan de Tweede Kamer (zie aantekeningen in andere schrift waarin ik concepten van hoofdstuk 20 over filosofische passages heb gemaakt).

Mijn analyse in hoofdstuk 19 Ondertussen als schaduwplek van *desoriëntering* is aardig in lijn met de scherpe bewoordingen van de cie. Vier G's: gedrag grenzen, governance, geld.

31 oktober

Belastingdienst heeft gisteren aangekondigd dat 5 tot 6 miljoen huishoudens volgend jaar een naheffing krijgen van € 300-700. Vloeit voort uit in oktober 2013 door kabinet genomen besluit tot korting op heffingsaftrek. Maar de systemen van de Bd konden die maatregel niet meer verwerken vóór de aangifte datum 2013. Dus gaat de Bd dat met de IB 2014 op deze manier verwerken in 2015.

In de VS pompen de Republikeinen (Senaatsverkiezingen 4/11 geloof ik) de 'ebola/IS anxiety' zo hoog mogelijk op om politiek voordeel te behalen uit de bedreiging van eigen veiligheid en waarden

1 november

Beurzen boeken nieuwe records Wall Street 17300 AEX van 390 naar 411

3 november

Ademloos opnieuw *Een vlucht regenwulpen* (1978) van Maarten 't Hart herlezen. Dit jaar het CPNB geschenk. Kan me niet herinneren het destijds net zo indrukwekkend te hebben gevonden. Pareltjes van thema's in de ontwikkeling van een individu op alle vlakken van relaties met zichzelf, met de anderen en met de natuurlijke en niet-natuurlijke wereld.

Wat zou Wittgenstein zeggen over de bijbel uitspraken (familie, ouderlingen, 64, 65) waarmee mensen in deze roman zichzelf, de anderen en de wereld om hen heen 'betekenen' (in plaats van zelfstandig te denken).

Opvallend is de scène, in Bern op een brug boven de Aarau, die Mercier/Bieri gebruikt kán hebben voor het begin van *Nachttrein naar Lissabon*.

Hebben mensen de keuze om zich wel of niet uit te drukken in bepaalde levensvormen of taalspelen? Die taalspelen liggen er al, aanvankelijk imiteren we het woordgebruik van anderen binnen die taalspelen (afkomst) en afhankelijk van het gebruik dat we van die taalspelen leren maken, vergroten of verkleinen we onze bewegingsruimte.

Zou het zo gaan op de drie niveaus van Jaspers:

- van de wereldbeschouwing
- van de existëntieverheldering
- van de metafysica (het lezen van 'chiffren')?

Op het tweede en derde niveau rol van kunst (muziek) en liefde – in het herinneren aan de mogelijkheden die mensen individueel en samen hebben? Kunstwerken (denk aan *Sacre du Printemps*, Mahler's 1^e) die in de eigen tijd sterke negatieve reacties oproepen – als schaamteloze aantasting gezien worden van de bestaande orde en heersende conventies.

4 november

J. Plat, *De harmonie tussen de menselijke geest en de wereld bij Immanuel Kant*, in TvF 1954, 223-266

Idem, *Ethiek van Kant in de Kritische Werken*, in TvF 1960, 205-269 en 362-425
(zie uitgebreide aantekeningen)

In Plat (1954) tekstuele inconsistentie met betrekking tot ervaring?

p. 226 Ervaring komt pas tot stand, wanneer een aanschouwing gesubsumeerd of verenigd wordt in een begrip (daarna behandelt Plat de reflecterende oordeelskracht)

p. 228 Pas wanneer dit alles geschied is (tot en met de reflecterende oordeelskracht) hebben wij ervaring tot stand gebracht

Is belangrijk in verband met de rol van de Rede (in vergelijking tot het verstand = begrip) die de Ideeën aanlevert waarmee objecten (fenomenaal als gecategoriseerde objecten) worden verenigd tot systemen van objecten.

Volgorde:

1. de empirische indrukken komen binnen door de transcendentale affecten (dan ziet het subject nog niets)
2. de verbeelding groepeerde deze indrukken tot empirische aanschouwingen of verschijningen (deze aanschouwingen hebben nog geen object)
3. dan worden de aanschouwingen opgenomen onder de categorieën (voorbeeld beukenboom – categorieën ruimte en tijd als a priori vormen van al onze aanschouwingen) (verstand of oordeelskracht)

Hierdoor worden die aanschouwingen tot voorstellingen waardoor ons objecten gegeven worden (fenomenaal, niet de dingen op zich)

4. tenslotte verenigen we deze objecten tot systemen van objecten, de vorm van deze systemen wordt ons gegeven door een Idee van de Rede

Exposé over verschillen tussen denken en kennen (261)

(zie verder aantekeningen)

5 november

Obama en de Democraten hebben de senaatsverkiezingen verloren. Republikeinen hebben nu de meerderheid in zowel het Huis van Afgevaardigden als in de Senaat. Obama moet nog twee jaar.

Beurzen daalden gisteren weer net zo rap als ze vorige week stegen

AEX terug naar 403 (maar 7/11 weer terug op 411)

Een op de twee Duitsers lijdt aan overgewicht

In Europa gaat het economisch minder goed dan verwacht. Groei niet 1,7 maar 1,4%

Piketty in Tweede Kamer (Vaste Kamercommissie Financiën), ook rechtstreeks te volgen via NPO Politiek. Over de onzin van 1 monetair systeem bij zo hemelsbreed verschillende begrotings-

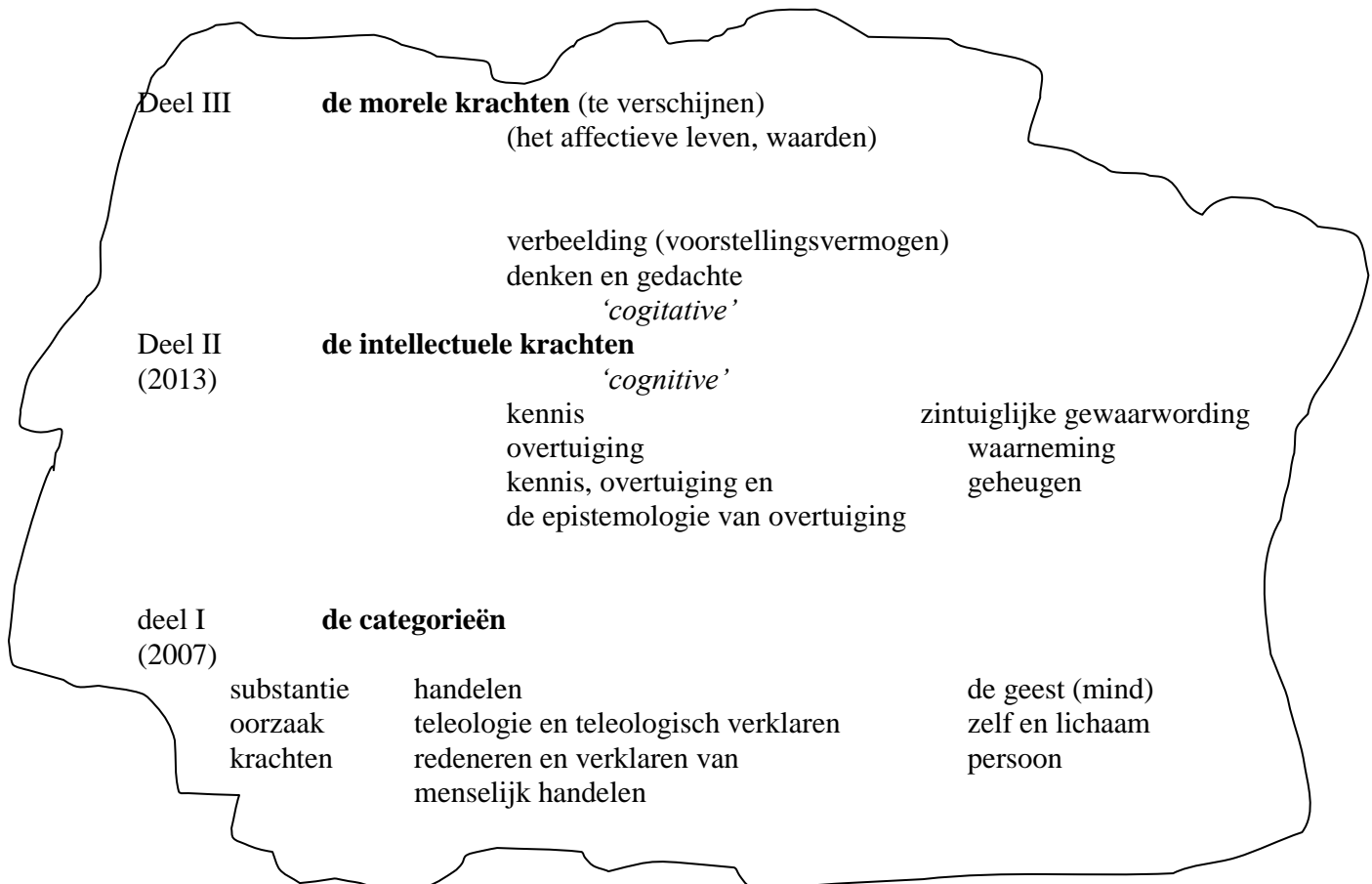
en belastingregimes, respectievelijk over het belasten van vermogens (stock en flow) en over de steeds groeiende vermogensverschillen

7 november

Vijf rapporten over de Nationale Politie maken gehakt van idee en uitvoering tot nog toe. Grote problemen met bedrijfsvoering, ict, personeel, budget. Minister grijpt in. 3500 man zit ziek thuis, tallozen zijn boventallig. Moet de reorganisatie over?

10 november

Landkaart van de aard van de mens volgens Hacker's Study of Human Nature

11 november

Precies 96 jaar geleden eindigde op deze dag WO I. In terugblikken wordt gememoreerd hoe groot de technische vooruitgang tussen begin (paarden, manschappen, geweren) en het einde (vrachtauto's vliegtuigen, gifgas, mitrailleurs etc.) was.

Daarnaast enorme ontwikkelingen in de kunst en de gezondheidszorg (zoals condooms om soldaten tegen venerische ziekten te beschermen)

Op 11-11-2018 is het precies 100 jaar geleden

Rusland schendt inmiddels vrij frequent territoriale gebieden van anderen om de alertheid van verdedigingen te testen. In Oost Oekraïne zijn Russische troepenbewegingen.

In China wordt de kloof tussen superrijken en straatarmen steeds groter.

Er is een China-VS-Rusland top waar allerlei samenwerkingen worden afgesproken. De VS blijft zichzelf (daarbij) als de absolute wereldleider presenteren

Na grondige bestudering van de methode van grammaticale analyse (Appendix, Hacker, 2013, 436-464) heroverweeg ik het samenvoegen van Jaspers' houding en Wittgenstein's methode.

Wie de methode verstaat kan niet anders dan bewondering hebben voor de wijze waarop Hacker de concepten van onze intellectuele krachten overzichtelijk presenteert. Om zodoende de grenzen te specificeren waarbinnen ze, blijkend uit het woordgebruik, betekenisvol zijn. Iedere weldenkende filosoof maakt daar dankbaar gebruik van.

Als descriptieve filosofische benadering van concepten en conceptuele netwerken helpt deze filosofische benadering bij het elimineren van conceptuele verwarringen.

Tot op zekere hoogte (zie Hacker, 2013, 460, 462 en noot 25 op 463) ook van verwarringen in praktisch filosofische benaderingen. Het zit 'm in dat 'tot op zekere hoogte'. Ik geef een voorbeeld. Rechtsfilosofie heeft een eigen object, het rechtsterrein, de principes die de dragers zijn van het stelsel van recht en wet, de omgang met en de effectiviteit van rechtsregels, van de organisatie van het recht⁵. De rechtsfilosoof heeft in dat geval met vraagstukken te maken die verder reiken dan de concepten en conceptuele netwerken die Hacker behandelt. Principieel is het wel mogelijk om met die grammaticale methode een analyse te maken van door de rechtsfilosofie gehanteerde concepten.

Bijgevolg kan zo'n grammaticale analyse ook worden gemaakt van de belangrijkste gebruikte concepten in Jaspers' praktische filosofie over de vraag hoe redelijk te leven?

Jaspers zelf doet dat niet. Toch meent Jaspers zonder die analyse een bijdrage te leveren aan het begrip van mens-zijn ('understanding human nature'). De vraag is of hij nou ook, zonder die conceptuele analyse, onzin produceert in het gebruik van concepten als kennis, denken, verbeelding etc. Vraagt Jaspers' houding op dat punt verbetering om geschikt te blijven voor de eigentijdse (her)structureringsvraagstukken?

12 november

De rol van IBM, bijna 100 jaar oud, op de achtergrond van de technologische ontwikkeling – cognitve computing, zelflerende netwerken bijvoorbeeld in het razendsnel kunnen beantwoorden van vragen en ook in het samenstellen van menu's uit recepten uit miljoenen bronnen [met het oog op toekomstige toepassing als informatieverwerker in de dokterspraktijk, rechtspraktijk etc.]

Het ruimtevaartuig Philae is geland op komeet 67P/Tsjerjoemov-Gerasimenko. 10 jaar over een half miljard km gedaan, door een vaartuig dat is gebouwd met technologie die al 10 jaar oud is en dus ook al als verouderd te beschouwen is vanuit de huidige technologie.

Vergelijk Julia Fischer die Hindemith speelt. Je kunt je dan toch niet voorstellen dat er niet zoiets als een innerlijk is. Waar komt anders dan louter uit techniek de interpretatie vandaan waarmee de uitvoering precies deze toon krijgt?

We hebben het ook over klankidioom.

Bijvoorbeeld van de filmmuziek van Ernst Reijseger bij de film van Werner Herzog (My son, my son, what have you done?) Tip Bart Schneeman bij radio 4, 12-11- 2014)

14 november

Alibaba (zie eerder) heeft op de Nationale Vrijgezellendag in China (viel op 11 november), altijd topdrukte in de detailhandel, € 7,5 miljard omgezet. Een nieuw record

Vandaag maakte CBS bekend dat de economische groei in NL over afgelopen twee jaar samen slechts 1% was (we krimpen niet meer) en nu nog 0,4% bedraagt (evenals in de landen om ons heen. Buiten de Eurozone groeit de economie veel harder. Bij ons is de groei te laag om de werkloosheid terug te dringen

17 november

Japan, de derde economie ter wereld, in recessie. Prijzen stijgen, lonen zijn al jaren niet gestegen, beurzen kelderen.

---

⁵ Puur uit interesse heb ik op 23 december 2014 Willem Witteveen's *De wet als kunstwerk* Een andere filosofie van het recht – aangeschaft. Hij leverde het manuscript ervan twee weken voor zijn vertrek naar Indonesië in bij zijn uitgever en kwam (met vrouw en dochter) om bij de ramp met de MA 17 in juli.

Vogelgriep in NL en Engeland uitgebroken. Vervoer van eieren, kippen, pluimvee, veevoer etc. van en naar bedrijven wordt 72 uur stilgelegd ivm. overdraagbaarheid op mensen

18 november

Gisteren is de landelijke brainstorm over onderwijs 2032 gestart

Hoe moet de inhoud van onderwijs veranderen voor de generaties die in 2032 op de arbeidsmarkt komen?

Onder de vele reacties, meteen de eerste dag al op de site, o.a.:

- leren programmeren
- andere talen
- Big History (die gaat ver 13,8 miljard jaar, betekent integratie van tot dan toe gescheiden vakgebieden)
- Vooral ontschotten tussen vakken en verbindingen laten zien

Afronding voorjaar 2015

Vannacht aan de dood liggen denken

Werd wakker van de pijn in mijn linker arm (bij de pols)

Lichaam was op hol en ik was klaar wakker

Daarna afgewisseld met diepe dromen

Ook tamelijk gevarieerd en met een vredig gevoel

In de armen van een grotere man, veilig, zei ik op

het eind dat ik de volgende keer toch anders terugkom

Gisteren overmoedige poging gedaan om 7-heuvelenloop te doen (een dag na de wedstrijd)

Maar tot mijn verbazing was ik na 6 km op,

pijnlijke kuitspieren en symptomen van kramp

Ben wel ruim anderhalf uur weg geweest, binnendoor, dus niet via parcours

Maar was toch wel een beetje ontdaan over de te geringe conditie

Had ik anders ingeschat

Kan zijn dat ik griepiger ben of iets anders onder de leden heb,

Ben vandaag wel behoorlijk verkouden

Of moet ik gewoon harder gaan trainen?

(Zelfde dag, na het hardlopen) drie kwartier uitgelopen, liep best lekker, behalve wat gevoelige (kramp)kuiten, opluchting toch wel

19 november

Arnout Essers gesproken 'over vakgebied en passies, over duiding van recente ervaringen op conceptueel niveau en toetsing aan recente ontwikkelingen'

en de rol als veranderaar

(website, ooit afgewezen M&O artikel *Vanzelfsprekend een probleem*, 1991)

Zie uitgebreide aantekeningen in schrift

21 november

Reactie in de vorm van een recensie geschreven over *Onderweg*, het boek van Leike en Jaap dat ze op 8 januari 2015 gaan presenteren en waarvan ik al eerder een pdf versie had ontvangen.

24 november

Marie Stel's Masterthesis ontvangen *Achter de maskers van het surrealisme*

Judith Butler, genderperformativiteit en surrealistische maskers

Kunst- en Cultuurwetenschappen: Moderne en Hedendaagse Kunst, Universiteit Utrecht
(23 juni 2014) Met o.a. een interpretatie van het werk van Claude Cahun.
(op 24 december een uitgebreide email met reactie aan Marie gestuurd)

In werk Cahun (fotografie, essays, roman) spiegel, verdubbeling – gendertransformatie en maskers historische context met -psychoanalyse (ik-ander, psychische hermafrodit)

↕

-surrealisme (maskerade, revolutionair ideaal)

Ambigüiteit op het gebied van gender

↳ surrealistische beweging waarin maskerade en parodie werden ingezet om rationaliteit en gefixeerdheid in genderpatronen te ondermijnen

↕

Als anticipatie van feministische concepten van agency en de constructie van gender

↕

Butler genderperformativiteit dissolution, fagmentation van zelfpresentatie ('identiteit')
Crisis in de realiteit van gender

26 november

Rabobank voorspelling 2015

Economie groeit 2x zo hard als in 2014: 1,5% Werkloosheid daalt

Mensen krijgen meer te besteden - Duitsland en Frankrijk blijven achter

In de financiële sector blijven banken ontslagen aankondigen

- als gevolg van het integreren van technologische infrastructuren en
- omdat klanten steeds meer digitaal zaken doen met de bank

EU innovatiepot van € 21 miljard garantstellingen waarmee Juncker 300 miljard aan innovatie in Europa wil aanjagen. Ten behoeve van het terugdringen van werkloosheid en ter bescherming van de waarden die Europa heeft

27 november

400.000 gezinnen in NL zitten in de schuldsanering, nog eens 700.000 hebben betalingsachterstand. Om incassobureau te spelen heb je geen enkel papiertje nodig. Bijna de helft van de incassobureaus brengt veel meer in rekening dan wettelijk is toegestaan (15%). Bureaus misbruiken de schaamte, de angst, onverschilligheid en onwetendheid van de schuldenaars wiens schuld op deze manier alleen nog maar hoger oploopt (Carola Schouten, CU)

30 november

Stresstest van verzekeringssector (nieuwe wet in 2016) – onderdeel van debat in TK op 2 december (hoeveel NL verzekeraars door het ijs? Oorzaken van kapitaaltekort? Hoe komen ze weer boven de streep?)

1 december

Met Gerard Snels gesproken over concept artikel van Van Hasselt naar aanleiding van Byung-Chun Han, *De vermoeide samenleving*. Van Hasselt, ex psychiater, heeft in zijn proefschrift (1977) een interessant eenheid-veelheid (integratie-desintegratie; differentiatie-dedifferentiatie model) onderscheid uitgewerkt. Jammer als dat van de radar van iedereen zou verdwijnen, vind ik

Op aanraden van GS op zoek geweest naar artikelen van Wolfgang Blankenburg (inzake Jaspers). Kwam terecht bij Thiemo Breyer (die werkt in de lijn van Blankenburg)

Was in 2013 één van de redacteurs van het boek Fuchs, Breyer, Mundt, *Karl Jaspers' Philosophy and Psychopathology* (Springer)

Breyer was in 2010 postdoc aan de Karl Jaspers leerstoel voor filosofie en psychiatrie in Heidelberg (bezet door prof.dr.dr. Thomas Fuchs).

Zie ook zijn artikelen op academia.eu (o.a. dat over Zeit und Tod bei Jaspers und in der Phänomenologie)

Information Philosophie onder *Texte* veel ingangen

In de Wikipedia.de is het lemma Karl Jaspers ('ausgezeichnet') geschreven door Lutz Hartmann (1951) (Kaufmann und in der Industrie tätig, mit Philosophie befasste ich mich hobbymäßig) Zie WikiProjektPhilosophie: Lutz schreef ook het lemma Philosophie im Nationalsozialismus (dat nog niet af is – iets voor Jan?)

Deze week in blauwe schrift aantekeningen gemaakt over behandeling van het rapport van de (19^e) parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties in de Tweede Kamer op 3 december en behandeling van wetsontwerp minister in de TK op 8 december (Handelingen daarover nog nakijken, veel herhaling van bespreking op 3 december).

- juridisch / administratief
- daab / niet daab (ivm. regionale knelpunten) (daab is op voordracht NL in 2011 ingesteld door EC)
- positie huurders in de besturing (adviesrecht; (OR like) opleiding, adviseurs etc. naar Deens model?)
- woonvisie, prestatiecontracten gemeente-corporaties
- toezicht
- en de bureaucratie en administratieve lasten verhogende gevolgen van de hele operatie (vorige week heeft Aedes benchmark gelanceerd – geeft grote verschillen in kosten te zien, 50 corporaties doen niet mee aan benchmark)

De ene politieke partij ruilt uit met de andere, doet alsof ze eenzelfde standpunt innemen en zo ontstaat een configuratie van nieuwe relaties waar het novelle/de regering zijn punten op kan scoren of amendementen op kan toestaan.

Het gaat de Kamer om de corporaties en zijn verbindingen (corporaties hebben woud van dochterbedrijven en deelnemingen die per saldo verlies opleveren – concernstructuur doorlichten, verdienmodellen evalueren)

Mijn indruk is dat het rapport en de behandeling in de Kamer de politiek weer een inhoudelijke visie geeft die iets voorstelt ten opzichte van de partijen in de sector en die er mee te maken hebben.

De verhuurdersheffing is buiten het rapport van de Enquêtecommissie gebleven omdat die later is ingevoerd dan de periode waarover de commissie gaat. Bij effect van de verhuurdersheffing is dat corporaties flink gaan snijden in de te hoge bedrijfskosten. De verhuurdersheffing is niet bedoeld om de sector een kopje kleiner te maken.

4 december

Wordt bekend gemaakt dat in 2013 het vermogen van de woningcorporaties met ruim 12 miljard is toegenomen tot 45,3 miljard (dankzij de huurverhogingen)

Centraal Fonds: het verlies op commerciële activiteiten van woningcorporaties was in 2013 € 170 miljoen (de verkoop van huizen valt er niet onder). Over meerdere jaren, heeft de Algemene Rekenkamer becijferd, bedraagt het verlies meer dan 1 miljard.

8 december

DNB constateert dat burgers meer gaan besteden maar ziet ook dat anderhalf miljoen huishoudens hun huis onder water hebben staan (waarde hypotheek is hoger dan de waarde van het huis) en

daar nog een jaar of tien aan vastzitten bij de huidige economische groei en prijsstijging op de huizenmarkt

In § 4 van Jaspers' *Inleiding in de filosofie* (39) ontdek ik vandaag:
'Van doorslaggevend belang is echter wat we de onvoltooibaarheid van de wereld noemen'. Zie de cover van mijn manuscript, ontworpen in 2011.

Debat van de Vaste Kamercommissie Volkshuisvesting met de minister over de novelle wetswijziging. De Kamerleden zijn suf gebeld door lobbyisten, niet alleen van Aedes, die bepaalde plannen van de minister onverstandig vinden (maar wel allemaal de staatsgarantie willen blijven houden)

In 20 jaar – sinds Heerma's bruteringsoperatie in 1995 – is het geen minister gelukt om een wet op de woningcorporaties te realiseren. Een aantal ministers is ermee bezig geweest, sommigen kwamen heel ver, maar niemand lukte het.

Nu na de Enquêtecommissie, zijn de problemen zo duidelijk dat de nieuwe wet van Blok op een breed draagvlak kan rekenen.

Na behandeling van amendementen op 9 december (huurders; toezichthouder; grenzen getrokken –kerntaak plus stadswijken en krimpgebieden) besluit Blok met 'Thuis komen'.

Platform 31 (fusieorganisatie; Teisman) begeleidt experimenten (zoals collectieve coöperatievormen, oa. ouderen, waarvan er zo'n 1.000 bekend zijn)

10 december

Uitreiking Nobelprijs voor de vrede aan Malala Yousafzai (Pakistan – meisjes naar school ondanks Taliban) en Kailash Satyarthi (India – kinderarbeid verbieden omdat dat volgens hem de oorzaak van de armoede is en niet het gevolg)

Het aantal bootvluchtelingen was nog nooit zo groot als dit jaar. Veel vluchten voor geweld en veel minder om economische redenen. UNHCR schat zo'n 300.000 (hoeveel in het écht?).

Ook was 2014 het warmste jaar in drie eeuwen.

Hoe hoog is nu de werkloosheid onder jongeren in Europa? In vergelijking tot de kinderarbeid in Azië en de ongeletterdheid. Hier zijn ze wel goed opgeleid maar teleurgesteld dat ze een baan vinden (en worden daardoor wellicht radicaal in deze of gene richting)

11 december

Bijna 20.000 huishoudelijke hulpen kunnen komende twee jaar aan het werk blijven door extra maatregel van het kabinet (als een afnemer bereid en in staat is er zelf ook een tientje per uur bij te leggen)

CPB – volgend jaar 1,5% groei

In Dortmund willen een paar ultra rechtse partijen in de gemeenteraad weten hoeveel joden en hoeveel hiv geïnfecteerden er inde stad wonen

Rechtbank heeft bepaald dat die vragen niet beantwoord hoeven te worden

Wet van Blok met unanieme stemmen aangenomen:

- Kamer wil dat de salarissen van directeurs onder de cao vallen en daarmee begrensd zijn (taak van Aedes); op initiatief van Karabulut (SP) meerderheid (78) in de Kamer gehaald (SP, PVV, Bontes/van Klaveren, CU, Kuzu/Oztürk, GroenLinks, PvdA en PvdD)
- terug naar de kerntaak
- 1 toezichthouder
- meer inspraak huurders

(Eerder dit jaar bleek uit een onderzoek van FNV Bouw dat de corporatiedirecteuren hun salarissen fors hadden verhoogd, terwijl ze vanaf 2016 moeten gaan afbouwen.)

Onder leiding van een commissie is de 'fraude' in ziekenhuizen onderzocht. Ziekenhuizen hebben alle rekeningen van de afgelopen twee jaar moeten controleren. Na correctie van alle rekeningen uit 2012 en 2013 blijkt dat € 276 miljoen teveel is gedeclareerd. Is slechts 1,2% van totaal van € 22 miljard gecontroleerde rekeningen.

(maar jaarlijks vergoeden zorgverzekeraars samen ongeveer 20 miljard, dus dat is de helft en niet alle rekeningen, zou ik zeggen).

De onderzoekers hebben geen fraude vastgesteld.

Oorzaak is de ingewikkeldheid van de regels die in 2012 van kracht zijn geworden en het voortdurend aanpassen ervan. Zorgverzekeraars, ziekenhuizen, NZa en VWS onderschrijven eensgezind de conclusies.

Voor het eerst in vijf jaar is de prijs van een vat Amerikaanse olie onder de \$ 60 gedaald. In juni kostte een vat nog ruim \$ 105. Noordzee Brent olie kost \$ 64, in juni was dat nog \$ 115.

VS produceert steeds meer en in verschillende delen van de wereld stagneert de economie en dus de vraag naar olie.

12 december

Rapport SCP *Vershil in NL* (zie website) Zie ook SCP *Zachte tweedeling*

Zes sociale klassen:		geluk
Gevestigde bovenlaag	15%	8
Jongere kansrijken	13%	7,7
Werkende middengroep	27%	7,6
Comfortabele gepensioneerden	17%	7,6
Onzekere werkenden	14%	6,1
Precariaat	15%	6,3

AEX 5 december 431 een jaarrecord

12 december 406 als gevolg van dalende olieprijsen

15 december 398 in tien dagen diep in het rood = gelijk aan beginstand dit jaar

15 december

De zwarte markt van financiële transacties is jaarlijks \$ 2.000 miljard (witwassen) en in 2013 is \$ 323 miljard aan wapens uitgegeven (een daling van 2%, Afrikaanse landen kopen minder, Rusland heeft juist meer gekocht). Wat gaat er dan om in de black market van de wapenhandel? 500 miljard of zo?

AEX op 398, beurzen wereldwijd in de min.

AEX was op 5 december nog boven de 430 en is nu weer op de stand van begin 2014.

De roebel is gisteren 10% gedaald en is in een jaar tijd de helft minder waard geworden

- als gevolg van dalende olieprijsen
- economische sancties Europa en VS

Versterkt Rusland's strategie richting India en andere BRIC landen

De roebel is in een jaar tijd de helft van zijn waarde verloren

Accountantsbureaus sturen gemeenten hogere rekeningen omdat ze (volgens hen) nu meer werk hebben aan het uitvoeren van controles (gebeurt nu volgens de regels van het vak, hoe die eigenlijk ook in het verleden toegepast moesten worden, maar dat gebeurde niet. Zie de rapporten over de accountants). Protest via VNG.

Als de accountants dit verstaan onder het oppoetsen van imago en verbeteren van reputatie....

16 december

Eerste Kamer stemt tegen wet die de vrije artskenkeuze beperkt (33-38, 4 leden niet aanwezig).
Schipper gaat voor topberaad onmiddellijk naar Rutte.

Bouwbedrijf Hijmans heeft de One gebouwd: kan in 1 dag worden neergezet op elk voorbereid stuk grond (riolering, water etc.) tegen een huur van 700/800 per maand.
Wat zou het verplaatsen naar een ander stuk grond kosten?

17 december

Zeggen wat je denkt. De daad bij het woord voegen

'Het was niet easy, want als je het zegt, zie je het ook, in je kop' (zegt Tyrone)

(Dean Meyer, Cobra, 2014, 288)

'Het is groen of 't is niet groen' (dat blijkt niet uit deze uitspraak maar uit wat je doet, de lichten achter je uit doen, bijvoorbeeld)

Oratie van Ger Groot uit 2009 over literatuur en filosofie

Ontdek ik vandaag in Radboud Magazine in het interview bij zijn vrijwillig vertrek als hoogleraar – wil meer publieksfilosoof zijn dan academisch filosoof

Toch maar eens gaan kijken bij The School of Life. Sinds een half jaar ook in Amsterdam, in 2008 opgericht door Alain de Botton in Londen en nu met vestigingen in Antwerpen, Parijs, Istanbul, Melbourne, Sao Paulo, Belgrado)

In Amsterdam trok hun Brainwash festival 1600 bezoekers

Erasmus Universiteit wil faculteit Filosofie opheffen en integreren in andere faculteiten. Zegt dat iets over nut van filosofie voor wetenschappen of past dit in de 'ontspecialisering'?

18 december

White paper over ziekenhuizen van Gerhard Smid (Sioo) via hun e-magazine ontvangen en gelezen. Nog gebruiken in eerdere analyses van organisatievraagstukken

20 december

In 2050 hebben we tweemaal zoveel voedsel nodig om de wereldbevolking te voeden

Lucas Simons heeft het boek *Changing the food game* gepubliceerd. Hij pleit voor markt in plaats van consumentenbewustzijn om duurzaam te worden.

Vier fasen model:

1. consumenten worden zich bewust van problemen en gaan op kwaliteit letten

2. opkomst en implementatie van keurmerken en andere simpele mechanismen om relaties tussen consumenten en producenten te verbeteren (piece meal engineering)

3. erkenning dat de voedselproblemen structurele oorzaken hebben (systemisch) – samenhang met ontbossing, uitsterven soorten, uitputting aarde etc.

4. tipping point van het hele (landbouw) systeem, met internationale beleidsvorming en wetgeving

22 december

Huizenprijsspiek lag in augustus 2008; prijzen liggen op dit moment nog 20% lager maar blijven weer stijgen

Sinds 2008 zijn er 22.000 winkels verdwenen, er blijven er nu nog 90.000 over

24 december

Aantekeningen in blauwe schrift.

Zowel over scriptie Marie Stel en haar aansluiting bij Butler als over Butler 2005, *Giving an account of Oneself*

Naar aanleiding van Stel

Geslacht, gender, sexuele praktijk en verlangen.

Wat verstaat Butler onder genderperformativiteit?:

De toeëigening van culturele normen mbt het m/v onderscheid?

Of de taal waarvan je gebruik maakt en de daarin geldende regels voor dat onderscheid?

Poststructuralisme (tot subject gevormd door discours)

Bij reactie aan Marie Stel over haar scriptie horen

Bowie en Reed

Stromae

Conchita Wurst

De spiegels en travestie in Ilja Leonard Pfeijffer's *La Superba*

Na biologisch en sociaal determinisme is gendernorm een constructie die tot stand komt in systeem van machtsrelaties

Zijn / doen

Identiteit/ maskers parodie (travestie) subversie

AEX op 425, 57

Dow Jones 18.053

Nikkei 17.819

In december van 426 op 28 november gedaald naar 396 op 16 december, nu weer op 426

27 december

Opgepikt uit de Groene Amsterdammer van 18 december (lijstje 'beste boeken van'):

Jürgen Osterhammel, *Die Verwandlung der Welt 1800-1918* (2009)

Verschijnt nu ook bij Princeton in Engelse vertaling (*The Transformation etc.*)

Was me onbekend, maar heb nu tijd om dat te gaan lezen als ik wil

VVD ministers Schippers en Blok vertragen de invoering van de wet verlaging topinkomens (in ziekenhuizen en woningcorporaties). Top wordt gelijk aan ministerssalarij (178.000) en was max.+ 30%. Wet is afgelopen maandag 22 december door Eerste Kamer goedgekeurd, gaat 1 januari 2015 in. Bussemaker (Onderwijs) heeft de onderwijssector al vanaf september voorbereid, Schipper en Blok niet. Zij liggen dus al langer dwars en maken nu gebruik van de wettelijk toegestane overgangstermijn van een jaar.

Is dus geen terugpakken van de PvdA om gesneuvelde zorgwet, eerder deze maand.

Klokkenluider Arthur Gotlieb is gerehabiliteerd door de Nederlandse Zorg Autoriteit.

Zijn negatieve beoordeling (in januari aanleiding tot zelfmoord) is nu vernietigd en zijn zwartboek heeft alsnog geleid tot vertrek van de NZa top.

30 december

In Frankrijk, Nederland en België sinds een paar maanden op een aantal stations piano's en zelfs hele muziekhoecken, waarin spontane uitvoeringen gegeven worden (waarvan weer filmpjes op Youtube verschijnen etc.). Stations zijn weer leuk! Moet ook wel vanwege de vele winkeltjes.

In 2014 zijn er 50.000 zzp'ers bijgekomen, in totaal 880.000

Hoeveel Certified.....Practitioners zouden er inmiddels zijn? Van voeding tot en met persoonlijke begeleiding, RET en andere therapieën, tot en met consultancy?

Door UPC overgenomen kabelbedrijf Ziggo (met 2,3 miljoen aansluitingen) gaat netwerken integreren, waardoor alle Ziggo aansluitingen tijdelijk op zwart gaan. Klanten moeten zelf de 'overschakeling' regelen en voor wie dat niet kan, heeft de kabelaar vrijwilligers die via aanplakbiljetten op het raam anderen kunnen duidelijk maken dat ze wel willen helpen.

Het Sociaal Cultureel Planbureau maakt vandaag bekend dat 70% van de Nederlanders optimistisch is over de economie in 2015
30% vindt de problemen met integratie en asielzoekers te groot geworden en verder is er zorg over de zorg en over ouderen.

Morgen gaat er door 1,8 miljoen Nederlanders voor meer dan € 60 miljoen vuurwerk de lucht in (en hoeveel daar bovenop nog via de black fireworks market?)

31 december

De oudejaarsconferentie 2014 van Youp van 't Hek heet: 'Wat is de vraag'?

In de afgelopen 10 jaar is de AEX als volgt gestegen, gedaald etc.

2005	360
2008	560
2009	200
2010	340
2011	360
2012	260
2014	420
2015	430 ?

In december is Georg Möller, voorzitter van de Raad van Toezicht van de Autoriteit Financiële Markten opgestapt. Na heftige (interne) kritiek op het niet goed functioneren van het intern toezicht binnen de AFM.

De euro heeft in 10 jaar nog niet zo laag gestaan als nu: \$ 1,20. Dat is goed voor de export, maar slecht voor de koopkracht. Begin van een nieuwe economische dip?

De 'productiefase' van project 2016 zit erop.

Vier jaar gewerkt aan 21 hoofdstukken over de vragen 'hoe te leven', 'hoe samen te leven' en 'hoe te organiseren' in de periode 1900-2015-2060.

395 bladzijden die het komende jaar stuk voor stuk door een zeef worden gehaald.

Hier en daar komt er nog wel wat bij, maar de studie- en schrijfactiviteit stopt nu.

Ik heb gedaan wat ik wilde doen.

Ben ergens uitgekomen waarover ik 2011 nog niet het geringste vermoeden had.

Nu kan ik van achteren naar voren een eindredactie gaan voeren, zowel qua inhoud als qua stijl, taalgebruik, interpunctie. En als het goed is, zal ik ook een heleboel schrappen. Want dat is schrijven.

Ik verwacht van mezelf nog wel een artikel. Misschien over een detail of over de essentie van wat ik nou heb geleerd, misschien over een onderwerp naar aanleiding van de gevoerde eindredactie.

We zullen zien.

Maar het is een mooi ogenblik om er een punt achter te kunnen zetten.

7 januari 2015

In Parijs plegen drie mannen met kalasjnikovs een aanslag op de redactie van Charlie Hebdo – vanwege de cartoons waarin volgens fundamentele moslims de profeet wordt beledigd⁶.

Marine le Pen vraagt om herinvoering van de doodstraf (en wint stemmen dankzij de angst voor terreur).

---

⁶ De als gevolg daarvan geweldig gestegen oplage van Charlie Hebdo is in januari 2018 weer terug op het toenmalige, nauwelijks levensvatbare niveau. Me#too, de strijd tegen seksueel misbruik in de media industrie (Weinstein) en elders is nu blikvanger, alle bezoekers van de Golden Globe uitreiking op 7 januari zijn in het zwart. Wachten op de volgende massagolf van verontwaardiging en tijdelijk verzet.

Eerder waren er in Duitsland demonstraties tegen de islam en tegen immigranten – direct gecounterd door tegendemonstraties die historisch bewustzijn hebben over het gevaar van dat soort bewegingen.

De oorlog heeft het hart van Europa bereikt, de waarde van vrijheid van meningsuiting wordt getest en zelfs op brute wijze aangevallen op de plek waar in 1795 de Franse (en Europese) revolutie begon.